

KS. JAN ZWIĄZEK

INWENTARZ
ŁACIŃSKICH KSIĄG METRYKALNYCH
ARCHIWUM DIECEZJALNEGO
W CZĘSTOCHOWIE

LUBLIN 1978

WSTĘP

1. KILKA UWAG O KSIĘGACH METRYKALNYCH

Zainicjowane pod koniec XIX wieku badania nad księgami metrykalnymi były kontynuowane w początkowym okresie obecnego stulecia aż do II wojny światowej. Ale na szeroką skalę badania nad tego rodzaju księgami parafialnymi podjęto dopiero po zakończeniu II wojny światowej. Zagadnienie stanu liczbowego ludności na podstawie metryk kościelnych w poszczególnych okresach stało się przedmiotem zainteresowania nie tylko jednostkowych badaczy; w tym czasie przy Polskiej Akademii Nauk powstał Komitet Nauk Demograficznych — Sekcja Demografii Historycznej, staraniem której od 1967 r. ukazuje się rocznik *Przeszłość Demograficzna Polski*. Badania nad księgami metrykalnymi, które obejmowały wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej, dostarczają niezastąpionych materiałów źródłowych o naturalnym ruchu ludności i o liczbie ludności poszczególnych miejscowości, dają także doskonały wykaz miejscowości w omawianym okresie, spośród których wiele obecnie nie istnieje. Są wreszcie księgi metrykalne podstawowym źródłem do ustalenia genealogii, nie tylko rodów, szlacheckich i magnackich, lecz także wszystkich mieszkańców, a więc także pochodzenia mieszczańskiego i chłopskiego¹.

Pod koniec XVI wieku w Kościele Katolickim w Polsce został wprowadzony powszechny obowiązek prowadzenia przez urzędy parafialne ksiąg metrykalnych². Sobór Trydencki oraz idące za jego wskazaniem polskie synody kościelne nakładały ten obowiązek na rządców parafii, a praktycznie realizowali go kapłani pełniący curam animarum w danej parafii. Jak z powyższego wynika, urzędem który wytworzył księgi metrykalne były kancelarie parafialne. Od samego początku prowadzenia ksiąg metrykalnych istniały 3 ich rodzaje — libri baptisatorum, libri copulatorum vel matrimonium contrahentium oraz libri defunctorum vel sepultorum³.

Językiem zapisu metrykalnego we wszystkich rodzajach ksiąg metrykalnych w omawianym czasie był język łaciński. Tego języka używano nieprzerwanie aż do czasów Księstwa Warszawskiego, kiedy to wraz z przyjęciem kodeksu cywilnego stosowano w zapisie metrykalnym język narodowy. Taka praktyka została także zachowana w czasach Królestwa Polskiego. Jednakże

¹ Bardziej szczegółowe wiadomości na temat wartości metryk kościelnych podają m.in. następujące prace — K. Dobrowolski: *Znaczenie metryk kościelnych dla badań naukowych*, „Rocz. Tow. Herald.”, t. V: 1920, s. 90—110; E. Vielrose: *Przyczynek do demografii wsi polskiej w XVIII w.*, „Rocz. Dziej. społ.”, t. XIV: 1953, s. 122—136; J. Kurpas: *Początki ksiąg metrykalnych*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 2: 1961, s. 5—42; Z. Sułowski: *O potrzebie rejestracji metryk kościelnych*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 5: 1962, s. 7—11; B. Kumor: *Metryki kościelne w archiwach diecezjalnych*, „Kwart. Hist. Kult.”, r. XIV. 1966, z. 1, s. 65—75.

² S. Chodyński. *Metryki kościelne*, w: *Encyklopedia Kościelna*, t. XIV, Warszawa 1881, s. 224—231.

³ J. Kurpas: *Początki ksiąg metrykalnych*, s. 21—24.

modyfikacje wprowadzone przez kodeks napoleoński były przyjmowane z oporami przez duchowieństwo parafialne, a w wielu wypadkach obok ksiąg metrykalnych stanu cywilnego w języku polskim proboszczowie i inni kapłani prowadzili zapis metrykalny w języku łacińskim. Istniała przeto praktyka prowadzenia podwójnego zapisu metrykalnego — w języku łacińskim, według dawnych reguł pisania, oraz w języku polskim, według specjalnych rubryk zamieszczonych w księgach aktów stanu cywilnego⁴. Na terenie Królestwa Polskiego, w granicach którego znajdowało się terytorium obecnej diecezji częstochowskiej, język łaciński był stosowany do ok. 1870 r. W tym czasie język łaciński, który ok. połowy XIX w. znów stał się prawie jedynym językiem zapisu metrykalnego, został zastąpiony językiem rosyjskim. Nie spotyka się wówczas praktyki prowadzenia obok ksiąg metrykalnych w zapisie rosyjskim także drugiego zapisu metrykalnego w języku łacińskim⁵.

Niniejszy inwentarz ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie obejmuje wyłącznie tego rodzaju księgi metrykalne pisane w języku łacińskim. Równocześnie pomija nawet te księgi metrykalne, które były pisane w języku polskim w czasach Księstwa Warszawskiego i w początkach Królestwa Polskiego.

2. ZASIĘG TERYTORIALNY GROMADZENIA KSIĄG METRYKALNYCH

Łacińskie księgi metrykalne wytworzone przez urzędy parafialne od końca 2 połowy XVI stulecia aż do ok. 1870 r. powstały w okresie, kiedy terytorium obecnej diecezji częstochowskiej należało do różnych diecezji. Przez początkowe dwa stulecia od zaprowadzenia powszechnego obowiązku zapisywania chrztów, małżeństw i zgonów w księgach metrykalnych (do 1818 r.) południowa część terytorium obecnej diecezji częstochowskiej należała do diecezji krakowskiej z wyjątkiem kilkunastoletniego okresu po drugim rozbiore Polski, kiedy tereny te zostały włączone do Nowego Śląska w zaborze pruskim, a pod względem administracji kościelnej do diecezji wrocławskiej⁶. Tereny natomiast położone w kierunku północnym od Częstochowy należały w tym czasie do archidiecezji gnieźnieńskiej. Po bulli pap. Piusa VII *Ex imposita nobis* z 30 czerwca 1818 r. diecezja wrocławska przejęła północną część obecnej diecezji częstochowskiej wraz z dekanatem częstochowskim, natomiast południowa część powróciła do macierzystej diecezji krakowskiej⁷. W okresie, kiedy Kraków znalazł się poza granicami Królestwa Polskiego, a biskupi krakowscy nie mogli sprawować swojej władzy na terenie zaboru rosyjskiego, tereny te były zarządzane przez delegatów biskupów krakowskich rezydujących w Kielcach, a pełniących jurysdykcję nad częścią diecezji krakowskiej w Królestwie Polskim⁸.

⁴ Dyrekcja Ogólna Wyznań w Warszawie dnia 16 marca 1826 r. Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do JWJX Biskupa Kaliskiego. Okólniki i Zarządzenia dziekana częstochowskiego. CzAD sygn. II 205 (IT, s. 112); W. Urban: *Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym Tysiącleciem (1815—1965)*, Rzym 1966, s. 41.

⁵ W latach siedemdziesiątych XIX stulecia zarówno w parafiach należących do diecezji krakowskiej, jak i do diecezji wrocławskiej prowadzono zapisy metrykalne w języku rosyjskim.

⁶ B. Kumor: *Brewe papieskie włączające Nowy Śląsk do diecezji wrocławskiej*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 16: 1968, s. 311—312; W. Urban: *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej*, Wrocław 1962, s. 11—12.

⁷ B. Kumor: *Granice metropolii i diecezji polskich*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 20: 1970, s. 343.

⁸ D. Olszewski: *Akta Konsystorza Kieleckiego jako podstawa źródłowa do badań nad parafiami i duchowieństwem pierwszej połowy XIX wieku*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 19: 1969, s. 6;

Wszystkie jednak wyżej podane zmiany w przynależności diecezjalnej terenów obecnej diecezji częstochowskiej nie wpłynęły istotnie na sposób prowadzenia zapisów metrykalnych⁹. Zarówno bowiem w diecezjach krakowskiej i wrocławskiej, jak i w diecezjach gnieźnieńskiej i wrocławskiej na rządcach poszczególnych parafii spoczywał obowiązek prowadzenia ksiąg metrykalnych, a sposób jego realizowania był systematycznie kontrolowany podczas wizytacji biskupich, a szczególnie podczas wizytacji dziekańskich. Zwycięle przeprowadzający wizytację parafialną dziekan w tego rodzaju księgach robił własną adnotację o przeprowadzonej kontroli zapisów metrykalnych. W okresie przynależności tych terenów do zaboru pruskiego, w celu dokładniejszego kontrolowania naturalnego ruchu ludności owego terytorium, pruskie władze administracyjne kilkakrotnie wydawały rozporządzenia skierowane do proboszczów parafii katolickich, nakazujące dokładną rejestrację tego typu czynności kościelnych¹⁰. Mimo tych nakazów administracyjnych, najprawdopodobniej były nadal pewne niedokładności w zapisie metrykalnym, zwłaszcza w księgach zawartych małżeństw, ponieważ 27 sierpnia 1805 r. ukazał się edykt króla pruskiego Fryderyka Wilhelma o dokładnym sporządzaniu ksiąg metrykalnych; wielu bowiem proboszczów niewłaściwie prowadziło tego rodzaju księgi. Za złe prowadzenie ksiąg metrykalnych proboszczowie mieli płacić karę — 5 talarów „za każdą kontrowersję”¹¹. W okresie Królestwa Polskiego obowiązek szczegółowego sprawdzania ksiąg metrykalnych nakazywały także rozporządzenia państwowe, m.in. art. 74 ustawy sejmowej z 1825 r., zobowiązujący dziekanów do składania sprawozdań o stanie ksiąg religijno-cywilnych po zakończeniu każdego roku. Takie sprawozdanie dziekani przesyłali do urzędów konsystorskich¹².

3. NAJDAWNIEJSZE KSIĘGI METRYKALNE

Najdawniejsze łacińskie księgi metrykalne spośród zgromadzonych i przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie pochodzą z lat osiemdziesiątych XVI wieku. „*Metrices ecclesiae S. Martini conventualis in Cloubuczko dioecesis Cracoviensis Venerabilis Domini Adami pro tunc praepositi*” pochodzi z 1581 r i jest najstarszą księgą metrykalną w tym Archiwum. Charakterystyczny tytuł księgi metrykalnej zachował się w parafii Jedlno w dekanacie brzeźnickim — *Metrices baptisatorum ex mandato Illustrissimi D. D. Stanislai Karnkowski Archiepiscopi Gnesnensis, Legati Nati, Primique Regni Poloniae Principis anno salutis per Christum restituta 1586*. W ten sposób powyższy tytuł wykazuje, iż prymas Polski Stanisław Karnkowski już w tym czasie nakazał rządcom kościołów parafialnych prowadzenie ksiąg me-

D. Olszewski: *Duszpasterstwo a przemiany społeczno-religijne w Zagłębiu Dąbrowskim w XIX wieku*, „Śl. Stud. hist.-teol.”, t. VIII: 1975, s. 132.

⁹ Nakaz prowadzenia ksiąg metrykalnych wynikał z uchwał Soboru Trydenckiego (sesja XXIV z dnia 11 listopada 1563 r.). *Sacrosanctum Concilium Tridentinum*, Patavii 1758, s. 126—127.

¹⁰ M. in. List okólny do duchowieństwa rzymsko-katolickiego i wyznania greckiego względem dawania potwierdzenia obywatelsko-ważnych małżeństw ślubów (z dn. 14 II 1797 r.). *Liber ordinationum Inclitae Camerae Regiae Borussiae Meridionalis Petricoviae exhunc Calissiae anno 1793 institutus*, CzAD, sygn. I 251a (IT, s. 420).

¹¹ Okólnik archiprezbitera częstochowskiego do duchowieństwa archiprezbiteratu częstochowskiego, Okólniki 1799—1806, CzAD, sygn. I 259 (IT, s. 70).

¹² Raporty dziekana brzeźnickiego, częstochowskiego, krzepickiego i radomszczańskiego o duchowieństwie, kościołach, kongregacjach dekanalnych, szkołach i metrykach. CzAD, sygn. I 72 (IT).

trykalnych w archidiecezji gnieźnieńskiej¹³. W następnych latach księgi metrykalne były prowadzone już w wielu parafiach, a ich liczba z upływem czasu ustawicznie się powiększała, aby potem stać się zjawiskiem powszechnym. Po zakończeniu każdej księgi były one przechowywane w archiwach parafialnych dzieląc losy tychże archiwów.

4. KONCENTRACJA KSIĄG METRYKALNYCH

Na terenie obecnej diecezji częstochowskiej łacińskie księgi metrykalne aż do zakończenia II wojny światowej były przechowywane w archiwach parafialnych poszczególnych parafii. Z archiwów parafialnych nie przejęły zasobów ksiąg metrykalnych ani dawne diecezje — gnieźnieńska, krakowska, włocławska czy wrocławska, ani też nie uczyniła tego w ciągu 20 początkowych lat swego istnienia diecezja częstochowska. Dopiero po zakończeniu okupacji hitlerowskiej z inicjatywy ks. dra Walentego Patykiewicza, archiwariusza Kurii Diecezjalnej w Częstochowie, została podjęta akcja gromadzenia łacińskich ksiąg metrykalnych w jednym centralnym archiwum diecezjalnym mieszczącym się w tym czasie przy Kurii Diecezjalnej w Częstochowie. Akcją gromadzenia ksiąg metrykalnych została objęta cała diecezja¹⁴. Bardzo wiele zrozumienia i poparcia dla tej akcji okazał drugi biskup częstochowski Zdzisław Goliński. Wydał w tym celu 15 grudnia 1958 r. specjalną odezwę do duchowieństwa pn. *O formowaniu materiałów do historii diecezji*, w której podkreślił, że w tej akcji rządcy parafii powinni szczególną troskliwością otoczyć zachowane dawne księgi metrykalne¹⁵.

Zgromadzone w następstwie tej akcji łacińskie księgi metrykalne najpierw były przechowywane w niewielkim pomieszczeniu przy Kurii Diecezjalnej w Częstochowie, a kiedy okazało się, że liczba tych ksiąg jest dosyć duża, przeznaczono wówczas na ten cel specjalne dwupokojowe mieszkanie w Częstochowie przy ul. 3 Maja 12. Był to wygodny lokal, posiadający centralne ogrzewanie, w którym archiwalia diecezjalne, a wśród nich także księgi metrykalne, miały zapewnione należyte warunki przechowywania. Już pod koniec lat pięćdziesiątych można było przystąpić do właściwego opracowywania łacińskich ksiąg metrykalnych, ponieważ stanowiły one najbardziej kompletny zbiór aktowy. Niestety, jedyny pracownik archiwum — ks. dr Walenty Patykiewicz musiał najpierw ratować te księgi przed dalszym zniszczeniem, ponieważ wiele z nich przewieziono do centralnego archiwum w bardzo złym stanie. Dokładne przejrzanie wszystkich ksiąg metrykalnych, ich początkowe uporządkowanie, wyselekcjonowanie i przygotowanie do oprawy wielu spośród zgromadzonych zajęło jednemu pracownikowi długi okres czasu, ale była to praca najbardziej konieczna i trzeba ją było wówczas podjąć. Dzięki tym wysiłkom i zabiegom pierwszego archiwariusza diecezji częstochowskiej został przedłużony żywot wielu łacińskich ksiąg metrykalnych¹⁶.

W miarę napływania z archiwów parafialnych nowych jednostek aktowych do Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie okazało się, iż dotychczas-

¹³ CzAD, sygn. III 130.

¹⁴ W. Patykiewicz: *Powstanie Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie*, „Czest. Wiad. Diec.”, r. 43: 1969, s. 91—94.

¹⁵ Z. Goliński: *O formowaniu materiałów do historii diecezji*, „Czest. Wiad. diec.”, r. 33: 1959, s. 24—25.

¹⁶ W. Patykiewicz, jw. s. 92—94.

sowe pomieszczenie w Częstochowie przy ul. 3 Maja 12 znowu jest niewystarczające i trzeba było podjąć starania o przydzielenie nowego lokalu na magazyny i pracownię w Archiwum Diecezjalnym. Władza diecezjalna przeznaczyła na ten cel 4 duże świeżo przygotowane pokoje w prawej wieży Bazyliki Katedralnej w Częstochowie. W 1971 r. rozpoczęto gromadzić w nowym lokalu archiwum dawniej zebrane i aktualnie zwozzone z parafii archiwalia. Znalazły się tutaj także łacińskie księgi metrykalne. Zostały one zebrane w jednym miejscu i ułożone na metalowych półkach bibliotecznym. Pierwszą czynnością podjętą po ich umieszczeniu w nowym lokalu archiwum było początkowe ich uporządkowanie i sporządzenie tymczasowego inwentarza tychże ksiąg¹⁷

5. CHARAKTERYSTYKA KSIĄG METRYKALNYCH

Łacińskie księgi metrykalne zgromadzone w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie dzielą się zasadniczo na trzy wyżej wspomniane rodzaje — *libri baptisatorum*, *libri matrimonium contrahentium* i *libri defunctorum*. Sposób jednakże prowadzenia zapisu tego rodzaju aktów metrykalnych był zróżnicowany. W niektórych parafiach trzy rodzaje zapisu metrykalnego były notowane w jednej księdze. Zazwyczaj piszący proboszcz, lub z jego polecenia wikariusz, w początkowej części księgi rejestrował ochrzczonych, w dalszej części księgi wyznaczano odpowiednią liczbę kart na akta metrykalne zawierających sakrament małżeństwa, a z odwrotnej strony księgi (od końca) notowano akta zmarłych parafian. Ale nie była to jedyna praktyka spotykana na terenach obecnie należących do diecezji częstochowskiej. Zdarzały się bowiem wypadki, że w jednej księdze notowano tylko dwa rodzaje zapisów metrykalnych, np. ochrzczonych i zawartych małżeństw, natomiast akta zmarłych były zapisywane w oddzielnej księdze. W innych zaś wypadkach spotykano także księgi metrykalne prowadzone oddzielnie dla poszczególnego rodzaju zapisów metrykalnych, a więc równolegle prowadzono trzy księgi metrykalne — dla ochrzczonych, dla zawierających małżeństwo i dla zmarłych. Odpowiednio też do treści księgi podawano tytuły ksiąg metrykalnych wskazujące, że były to księgi przeznaczone dla trzech rodzajów zapisu metrykalnego, albo też tylko jeden rodzaj zapisu metrykalnego był w niej notowany. W księgach ochrzczonych zazwyczaj wydzielano w końcowej ich części kilka kart, na których zapisywano akta dzieci pochodzących *ex illegitimo toro*¹⁸.

Sposób prowadzenia zapisu metrykalnego dla poszczególnych rodzajów ksiąg metrykalnych także nie był jednolity. Wynikało to stąd, iż nie było określonych wzorów podanych przez władzę kościelną, które by powszechnie były stosowane. W większości wypadków księgi metrykalne były pisane w porządku chronologicznym, a więc według kolejności zgłoszonych chrztów, zawartych związków małżeńskich i zgonów. W kolejności przeto zgłaszania do urzędu parafialnego przez wiernych proboszcz lub wikariusz notował akta w odpowiednim miejscu księgi. Był jednak znany także sposób pisania ksiąg metrykalnych dla poszczególnych miejscowości na terenie parafii. W takich wypadkach, w zależności od wielkości danych miejscowości, proboszcz wydelał odpowiednią część księgi dla każdej miejscowości. Wreszcie spotykany

¹⁷ J. Związek: *Zbiór łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie*, „Częst. Stud. teol.”, t. 3: 1976.

¹⁸ J. Związek, *ibid.*

był także oddzielnie prowadzony zapis aktów metrykalnych dla mieszkańców danej parafii pochodzących ze stanu szlacheckiego. Ale większości wypadków akta metrykalne dla wiernych pochodzenia szlacheckiego były pisane wśród ludności pochodzenia chłopskiego.

Każdy zapis metrykalny posiadał odpowiednią liczbę stałych wiadomości, które musiał koniecznie uwzględnić. Do takich stałych elementów zapisów metrykalnych należało — nazwisko i imię ochrzczonych, zawierających małżeństwo i zmarłych, data odbywających się czynności kościelnych, miejsce pochodzenia tych osób oraz nazwisko i imię szafarza czynności kościelnych. Zdarzały się wypadki, że wzory zapisu metrykalnego prawidłowo prowadzonego podawano na początku księgi metrykalnej zapewne dlatego, aby piszący je duchowny mógł łatwo sprawdzić, czy uwzględnił wszystkie elementy zapisu metrykalnego w napisanym przez siebie akcie metrykalnym. We wzorach tych zapisów istniały pewne, niewielkie zresztą, różnice w zapisie metrykalnym dla ludności wiejskiej i w zapisie dla ludności mieszkającej w miastach¹⁹

Niewielkie różnice istniały także w umieszczaniu istotnych elementów w zapisie metrykalnym. Dotyczyły one głównie miejsca pochodzenia zainteresowanych osób. I tak nazwę miejscowości podawano w tekście zapisu, na marginesie lub też nad zapisem metrykalnym. Podobnie datę czynności kościelnych raz podawano w tekście zapisu, a innym razem nad tekstem; z reguły raz tylko wymieniano datę roczną, a w pozostałych aktach metrykalnych dokonanych w tym samym roku pisano *anno ut supra*.

Księgi metrykalne na przestrzeni omawianego okresu ulegały zmianom także w swej zewnętrznej szacie. W początkowym okresie dosyć często były spotykane księgi metrykalne w formacie dutki mniejszej lub dutki większej. W tym formacie występowały księgi metrykalne w XVI i XVII stuleciu. Ale oprócz takiego formatu pisano także akta metrykalne w księgach o formacie zbliżonym do formatu A-4. W XVIII i XIX wieku ten ostatni format był już powszechnie stosowany.

6. LICZBA KSIĄG METRYKALNYCH

Akta metrykalne wszystkich rodzajów były pisane w zwartej formie, zachowując oczywiście istotne elementy zapisu metrykalnego. Jest rzeczą niezmiernie trudną ustalić liczbę kart zapisanych w księgach metrykalnych w ciągu roku w poszczególnych parafiach. Zależało to bowiem od wielkości parafii; im większa była parafia tym więcej było zapisów metrykalnych i odwrotnie. Wpływ na wielkość zapisu miał także charakter pisma piszącego. Niemniej jednak wydaje się, że niedalekie od prawdy będzie stwierdzenie, iż dla przeciętnej parafii w okresie 25 lat zapisywano ok. 100 stron dla poszczególnych rodzajów zapisu metrykalnego, a więc w ciągu jednego wieku w każdej parafii powinno powstać 12 ksiąg metrykalnych. Zakładając okres trwania zapisu metrykalnego w języku łacińskim na terenie obecnej diecezji częstochowskiej przez trzy wieki, należałoby przyjąć, że w każdej parafii wytworzono w tym czasie 36 łacińskich ksiąg metrykalnych. Ponieważ jednak niektóre księgi były większej objętości i liczyły ok. 300 stron, więc tę liczbę

¹⁹ Księgi metrykalne chrztów i pogrzebów parafii Borowno z przełomu XVIII i XIX w. podają wzory zapisów metrykalnych. Zob. niżej w Inwentarzu ksiąg.

ksiąg metrykalnych można by zredukować do ok 12—15 z każdej parafii. Na terenie obecnej diecezji częstochowskiej ok. 1870 r istniało 120 parafii²⁰. Ale część parafii z tej liczby powstała w okresie nieco późniejszym od zaistnienia powszechnego obowiązku prowadzenia ksiąg metrykalnych²¹. Biorąc przeto pod uwagę powyższy fakt, można by przyjąć, iż w omawianym okresie powinno tu powstać ok. 1500 łańskich ksiąg metrykalnych. Niestety, z tych szacunkowych obliczeń, posiadających znaczną dozę prawdopodobieństwa, pozostało do naszych czasów jedynie ok. 500 ksiąg omawianego typu.

Powstaje przeto pytanie, jakie istniały powody, iż zachowana liczba ksiąg metrykalnych jest tak mała. Powody takiego stanu były różnorakie. Nie jest wiadomą rzeczą, od kiedy wprowadzono we wszystkich parafiach pisanie łańskich ksiąg metrykalnych. Istniejący nakaz prowadzenia ksiąg metrykalnych najprawdopodobniej nie we wszystkich parafiach został zaprowadzony w XVI wieku. Stąd liczba ksiąg już uległa zmniejszeniu. Kolejnym powodem małej liczby ksiąg metrykalnych jest fakt, iż przechowywano je w archiwach parafialnych, w których warunki były bardzo trudne. Złe warunki klimatyczne powodowały niszczenie i rozpadanie się zakończonych ksiąg metrykalnych. Część ksiąg zaginęła przy zmianie rządców parafii. Znacznie jednak większe szkody poniosły zespoły akt parafialnych podczas działań wojennych i pożarów budynków plebańskich. Podczas rabunków wrogich wojsk wraz z majątkiem kościelnym były niszczone także księgi i akta parafialne. Pożary zaś niszczyły bezpowrotnie wszystkie rzeczy przechowywane na plebaniach.

Najwięcej jednak zniszczeń w stanie łańskich ksiąg metrykalnych wyraziła druga wojna światowa. Już pierwsze dni wojny wraz ze spalaniem kilku plebanii przyniosły zniszczenie także dla archiwów parafialnych i dziekańskich. Spłonęły wówczas archiwa parafialne i dziekańskie w Wieluniu, Działoszynie i Parzymiechach. Największe straty poniosły archiwa parafialne na terenach diecezji wcielonych do Kraju Warty. Przebywający na tym terenie polscy kapłani w miarę możliwości opiekowali się archiwami parafialnymi; lecz kiedy 6 października 1941 r. zostali aresztowani i wkrótce wywiezieni do Dachau, los archiwów parafialnych stał się bardzo trudny. Dla nowych właścicieli budynków kościelnych zbiory akt parafialnych nie przedstawiały dawnej wartości, a stanowiły jedynie niezbite świadectwo polskości ziem, które w tym czasie chciano przemocą germanizować. Księgi metrykalne, jako najwyraźniej świadczące o polskości ludności zamieszkującej te tereny, zrabowały okupacyjne urzędy administracyjne, a w dalszej kolejności albo zostały zniszczone albo wywiezione w inne okolice. Jedynie część ksiąg metrykalnych zdołano ocalić, czy to przez duchownych, czy też przez polskich chłopów, którzy w różny sposób ukrywali je przed zniszczeniem. Według obliczeń ks. Patykiewicza w okresie okupacji uległa zniszczeniu połowa łańskich ksiąg metrykalnych znajdujących się w parafiach włączonych do Kraju Warty (62 parafie). W częściach diecezji częstochowskiej włączonych w okresie II wojny światowej do Generalnej Guberni i do Okręgu Górnego Śląska sytuacja była lepsza, ale i tutaj pożary zniszczyły niektóre zasoby łańskich ksiąg metrykalnych. Istniały tu jednak placówki duszpasterskie, któ-

²⁰ W. Patykiewicz: *Chronologia parafii diecezji częstochowskiej*, „Częst. Wiad. diec.”, r. 40: 1966, s. 63—73.

²¹ Tamże.

re powstały w późniejszym czasie, a więc i liczba wyprodukowanych przez ich urzędy parafialne ksiąg metrykalnych była mniejsza niż w parafiach na terenie powiatu wieluńskiego²².

7. METODA PORZĄDKOWANIA

Dla zebranych i przechowywanych łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie postanowiono w obecnej chwili sporządzić książkowy inwentarz archiwalny. Jest to kolejny etap porządkowania i udostępniania zespołu ksiąg metrykalnych tegoż Archiwum. Jest to już drugi inwentarz łacińskich ksiąg metrykalnych sporządzony w ciągu ostatnich lat, a trzeci z kolei od chwili zgromadzenia ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym. Pierwszy inwentarz został sporządzony przez ks. dra Walentego Patykiewicza w 1965 r. Po przeniesieniu ksiąg metrykalnych do nowego pomieszczenia w Bazylice Katedralnej w 1974 r. został sporządzony inwentarz tymczasowy łacińskich ksiąg metrykalnych. Celem tego inwentarza było ułatwienie badaczom poszukiwań archiwalnych w tego rodzaju źródłach. Uwzględniał także te pozycje ksiąg metrykalnych, które nie były podane w inwentarzu z 1965 r. Sporządzony został przez autora niniejszego opracowania. Po zgromadzeniu kilkudziesięciu jeszcze nowych ksiąg metrykalnych zdecydowano się na sporządzenie inwentarza książkowego. U podstaw takiej decyzji leżało przekonanie, iż taki inwentarz może znacznie ułatwić poszukiwania badaczom przeszłości terenów diecezji częstochowskiej na podstawie metryk kościelnych, którzy coraz częściej zgłaszali się do Archiwum Diecezjalnego. Niestety, i tym razem nie udało się zgromadzić wszystkich łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym, ale zostały one ujęte w niniejszym inwentarzu z odpowiednim wskazaniem miejsca ich przechowywania w obecnej chwili.

Przy porządkowaniu, a w dalszej pracy także przy inwentaryzowaniu łacińskich ksiąg metrykalnych można było zastosować kilka metod. Łacińskie księgi metrykalne zostały wytworzone przez urzędy parafialne i jako takie powinny znajdować się w zbiorach całościowych tychże archiwów w centralnym archiwum diecezjalnym. W niejednym wypadku, ze względu na wiadomości dotyczące istotnych wydarzeń w parafii, stanowiłyby istotne źródło uzupełniające obraz życia parafialnego powstały na podstawie innych przekazów historycznych. Jednakże ze względu na specyficzny charakter tego typu ksiąg parafialnych zdecydowano się na wyodrębnienie ich w oddzielną grupę w ramach archiwaliów parafialnych. W ten sposób wszystkie zachowane łacińskie księgi metrykalne zgromadzono razem i oznaczono innym znakiem niż pozostałe akta parafialne. Zbiór łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie otrzymał jako specyficzny znak działowy cyfrę III. Znak — I — pozostawiono dla zespołów ksiąg konsystorskich i dziekańskich, a znak — II — dla pozostałych ksiąg wytworzonych przez urzędy parafialne. Inwentarze tych zespołów archiwalnych będą w przyszłości sporządzone).

Wydzielone tak księgi metrykalne można było uporządkować w dwojaki przynajmniej sposób. Można było uszeregować oddzielnie poszczególne rodzaje ksiąg metrykalnych, a więc osobno ułożyć księgi ochrzczonych, następnie

²² W. Patykiewicz: *Powstanie Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie*, s. 93.

księgi zawartych małżeństw i na końcu księgi zmarłych. W ten sposób byłoby łatwo zorientować się w liczbie ksiąg metrykalnych poszczególnych rodzajów i łatwiej dotrzeć do poszukiwanych wiadomości. Taki sposób porządkowania nie przedstawiałby nawet większych trudności w jego realizacji, ale dotyczyłoby to tylko tych ksiąg metrykalnych, które były prowadzone oddzielnie dla poszczególnych rodzajów zapisu metrykalnego. Natomiast tam, gdzie zapisy wszystkich trzech rodzajów prowadzone w jednej księdze, trzeba by było dokonać podziału ksiąg, celem oddzielenia poszczególnych rodzajów. Takie postępowanie byłoby jednak niewłaściwe, tym bardziej, że wiele tego rodzaju ksiąg posiada ciągłą paginację. Zdecydowano się przeto zachować zgromadzone księgi metrykalne w takiej formie, w jakiej zostały wytworzone przez ówczesne urzędy parafialne.

W dalszym procesie porządkowania łacińskich ksiąg metrykalnych należało zdecydować się, jaki powinno się przyjąć klucz przy inwentaryzowaniu tych ksiąg. Można było bowiem jako podstawę przyjąć zasadę porządku chronologicznego, a więc uporządkowanoby księgi metrykalne począwszy od najstarszych aż do końca omawianego okresu. Jednak przy porządkowaniu według układu chronologicznego wyłoniłyby się niewątpliwie trudności, gdyż z jednej strony są zbyt duże luki w księgach metrykalnych dla poszczególnych parafii, a z drugiej w niektórych księgach trudno ustalić jedną datę jako początek tej księgi. Nadto korzystanie z tak ułożonego zbioru i inwentarza pociągałoby za sobą dodatkowe i niepotrzebne trudności. Dlatego zdecydowano się sporządzić niniejszy inwentarz według porządku alfabetycznego parafii. Natomiast w zasobach ksiąg metrykalnych poszczególnych parafii zastosowano porządek chronologiczny. W ten sposób łatwo można sprawdzić stan wytworzonych i zachowanych ksiąg metrykalnych poszczególnych parafii, łatwo da się także zauważyć brakujące okresy nieujęte w księgach metrykalnych. Wreszcie alfabetyczny układ inwentarza według parafii znacznie ułatwi szybkie dotarcie do poszukiwanych ksiąg metrykalnych²³.

8. OPIS ŁACIŃSKICH KSIĄG METRYKALNYCH

Łacińskie księgi metrykalne, podobnie jak wszystkie księgi metrykalne, stanowią specyficzny typ archiwaliów W odróżnieniu od innych ksiąg archiwalnych posiadają jednolity typ informacji. Wszystkie jednostki zapisu metrykalnego posiadają wyznaczony i ustalony zasób istotnych wiadomości. Natomiast w innych księgach wytworzonych nawet przez te same urzędy parafialne znajdują się informacje o różnych przejawach życia społeczności parafialnej. W księgach metrykalnych jedynie ubocznie, a więc poza wymaganymi elementami zapisu metrykalnego, podawali autorzy niektóre wiadomości z innych dziedzin życia parafialnego.

Ten jednolity typ wiadomości podawanych przez poszczególne zapisy metrykalne powoduje, że nie ma potrzeby przy sporządzaniu inwentarza książkowego umieszczać części opisu tych ksiąg podającej zawartość ksiąg metrykalnych. Podawanie przy każdej księdze metrykalnej spisu jej zawartości wniosłoby bardzo niewiele nowego materiału, a przyczyniłoby się jedynie do znacznego rozszerzenia całego opracowania. Stąd też wydaje się słusznym,

²³ W dotychczasowym opisie zespołu łacińskich ksiąg metrykalnych starano się uwzględnić postulaty podane w artykule — K. Konarski: *Wstęp do inwentarza zespołu archiwalnego, Zasady opracowania*, „Archeon”, XXI: 1952, s. 192—201.

ażeby tę część opisu ksiąg metrykalnych całkowicie pominąć, a ograniczyć się wyłącznie do zewnętrznego opisu tych ksiąg. Na szczęście przy tego rodzaju opisie ksiąg metrykalnych dużą pomoc może stanowić wzorcowe opracowanie, a szczególnie uwagi metodologiczne do sporządzania opisów ksiąg archiwalnych przechowywanych w archiwach kościelnych, podane przez ks. prof. dra Stanisława Librowskiego we „Wprowadzeniu” do *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*²⁴, które — jak zaznaczył autor — stanowi adaptację *Wytycznych w sprawie sporządzania inwentarzy książkowych dla zespołów (zbiorów) przechowywanych w archiwach państwowych*²⁵ do zespołów (zbiorów) przechowywanych w archiwach kościelnych. Niżej podany komentarz do opisu łacińskich ksiąg metrykalnych przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie będzie oparty w zasadniczych zarysach na wskazaniach ks. prof. Librowskiego, z pewnymi tylko niewielkimi wyjaśnieniami, odnoszącymi się do specyficznego typu ksiąg archiwalnych, jaki stanowią niewątpliwie łacińskie księgi metrykalne.

Wytyczne w sprawie sporządzania inwentarzy książkowych zespołów archiwalnych podane przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych, podobnie jak i obszerny komentarz do tego samego problemu w archiwach kościelnych podany przez ks. Librowskiego wymieniają sześć istotnych elementów, które powinien uwzględnić inwentarz książkowy dla każdej księgi akt przechowywanej w archiwum. Są to: 1) sygnatura (archiwalna) aktualna, 2) tytuł, 3) daty krańcowe, 4) opis zewnętrzny, 5) sygnatury dawne, 6) uwagi²⁶. Ten ogólny model przeznaczony dla wszystkich ksiąg archiwalnych z konieczności musi ulec pewnym modyfikacjom w zastosowaniu do różnych typów ksiąg archiwalnych. Specyficzny typ ksiąg archiwalnych zawierających zapisy metrykalne, jak to już wyżej zaznaczono, posiada właściwe tylko sobie cechy opisu archiwalnego. Dlatego też omawiając poszczególne punkty, podane dla opisu wszystkich ksiąg archiwalnych, równocześnie podkreślam specyficzne cechy charakterystyczne dla łacińskich ksiąg metrykalnych.

Na początku serii ksiąg metrykalnych, wytworzonych przez ten sam urząd parafialny, postanowiono dać nazwę parafii, z której księgi te pochodzą. Samą nazwę parafii poprzedzono liczbą porządkową arabską (numerus currens). Taki sposób kolejnego oznaczania parafii nie będzie powodował niejasności przy oznaczaniu sygnatur, ponieważ i w tym miejscu będzie użyty inny rodzaj czcionki drukarskiej, a także wyrażony numer sygnatur ksiąg archiwalnych będzie znacznie wyższy niż liczba występujących parafii.

1. Sygnatura aktualna (skrót: Sygn. akt.) podawana będzie, podobnie jak u ks. Librowskiego, w nawiasach. Następnie będzie podana cyfra rzymska oznaczająca zespół (zbiór) łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie. Jak już wyżej zaznaczono będzie to cyfra rzymska III. Kolejnym oznaczeniem będzie numer bieżący arabski dla każdej księgi metrykalnej. W Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie łacińskie księgi metrykalne posiadają sygnatury umieszczone na grzbietach w dolnej części. Ułożone są także według kolejności alfabetycznej parafii, z których pochodzą. W razie odnalezienia nie znanych obecnie łacińskich ksiąg metrykalnych i przesłania ich do Archiwum Diecezjalnego już po zinwentaryzo-

²⁴ S. Librowski: *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 28: 1974, s. 70—78.

²⁵ M. Bielińska, A. Ptaśnikowa: *Zbiór przepisów archiwalnych*, Warszawa 1962, s. 163—166.

²⁶ S. Librowski, jw. s. 70.

waniu aktualnego obecnego zespołu ksiąg metrykalnych, nowe księgi zostaną podane w końcowej części inwentarza w kolejności oddawania ich do Archiwum, a w magazynie archiwalnym będą umieszczone po ostatniej księdze opisanej w niniejszym Inwentarzu. Sygnatura ksiąg metrykalnych będzie wyglądała następująco: [1. Sygn. akt.] III 1, a dla pozycji np. 35 — [1. Sygn. akt.] III 35.

2. Tytuł księgi. Łacińskie księgi metrykalne, podobnie zresztą jak pozostałe księgi archiwalne, posiadają tytuły pochodzące z czasów powstania ksiąg metrykalnych, i to są tytuły oryginalne (skrót: Tyt. oryg.). W innych wypadkach, a mianowicie kiedy księgi metrykalne nie posiadały tytułów oryginalnych, wówczas do pracowników archiwum należy nadać odpowiedni tytuł odpowiadający treści danej księgi i w takich wypadkach mamy do czynienia z tytułami nadanymi (skrót: Tyt. nad.). Takie wypadki zaistniały także w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie. Obok dużej części łacińskich ksiąg metrykalnych posiadających tytuły oryginalne, trzeba było w innych wypadkach dopiero nadać tytuły. Przy obecnym nadawaniu tytułów księgom metrykalnym zwracano także uwagę, oprócz treści w nich zawartej, na tytuły najczęściej występujące w analogicznych księgach nadanych w czasie ich powstawania. W ten sposób typowy tytuł nadany obecnie brzmi następująco: *Liber metricarum ecclesiae parochialis in...* Natomiast tytuły oryginalne a więc nadane w chwili zaprowadzenia ksiąg metrykalnych podawano w ówczesnym brzmieniu. Nie zachodziły tutaj wypadki występujące w pisowni polskiej, która na przestrzeni wieków ulegała zmianom. Pisownia łacińska pozostawała niezmienna i dlatego nie trzeba było jej modernizować; nazwy miejscowości także podawano w dawnej pisowni łacińskiej, która zasadniczo nie różni się od obecnej pisowni.

Zamieszczanie jednak tytułu ksiąg metrykalnych według schematu podanego przez „Wytyczne” i w opracowaniu wzorcowym opisu ksiąg archiwalnych podanym przez ks. Librowskiego w aktualnym wypadku nastręczało wiele trudności. Przede wszystkim dlatego, że duża część łacińskich ksiąg metrykalnych posiadała nie tylko jeden ogólny tytuł, ale często dla trzech rodzajów zapisu metrykalnego tytuły oddzielne. Wspólny tytuł dla całej księgi był lub nie był podawany. W wypadku kiedy księga metrykalna posiadała tytuł oryginalny, wówczas tytuł ten umieszczano w tym punkcie [Tyt. oryg.]. Ale jednocześnie podawano także tytuły dla poszczególnych zapisów metrykalnych, a więc dla zapisów ochrzczonych, zawartych małżeństw i zmarłych. W tej sytuacji należało „rozbudować” ten punkt o kilka punktów. Przeważnie występowały trzy rodzaje zapisów metrykalnych, a wyjątkowo tylko większa liczba, i tyleż występowało tytułów. Dla poszczególnych rodzajów zapisów metrykalnych wprowadzono oznaczenia literowe a, b, c, (f). Podtytuły te podawano kolejno pod tytułem ogólnym. Niezbędną także było rzeczą, ażeby obok podtytułów podawać okres, jaki obejmowały poszczególne podtytuły, oraz na jakich stronach znajdował się ten zapis w księdze ogólnej, albowiem w pozostałych punktach nie było miejsca na podanie tych informacji.

Natomiast w wypadkach, kiedy księgi metrykalne nie posiadały tytułu oryginalnego, tytuł dla całej księgi należało obecnie nadać, a pod nim dopiero umieścić odpowiednie podtytuły. Podtytuły były w ogromnej większości pochodzenia z okresu powstawania ksiąg metrykalnych, a więc były to podtytuły oryginalne, i dlatego nie czyniono w nich rozróżnienia na podtytuły oryginalne i nadane.

Wydaje się, że tak rozbudowany drugi punkt inwentarza ksiązkowego, dotyczący tytułu księgi w zastosowaniu do łacińskich ksiąg metrykalnych, może właściwie zorientować o poszczególnej księdze metrykalnej.

3. **D a t y k r a ń c o w e** (skrót: *Daty krań.*). W tym punkcie chodzi o najdawniejszą datę, jaka została podana dla zapisów metrykalnych w poszczególnych księgach wziętych jako całości, oraz o datę najpóźniejszą występującą w danej księdze także jako całości. Tak więc w tych wypadkach, kiedy w jednej księdze były notowane trzy rodzaje zapisu metrykalnego, brano najwcześniejszą datę podaną w jednym z zapisów oraz datę najpóźniejszą, także jednego rodzaju zapisu metrykalnego, a nie podawano dat krańcowych dla poszczególnych zapisów metrykalnych. Różne rodzaje zapisów metrykalnych występujące w tej samej księdze mogły obejmować rozmaite okresy. Wprawdzie różnica lat nie była bardzo wielka, jednak zwykle wynosiła kilka lub kilkadziesiąt lat pomiędzy poszczególnymi rodzajami ksiąg metrykalnych. Trudno bowiem było proboszczowi dokładnie wyznaczyć ilość kart dla poszczególnych rodzajów zapisu metrykalnego; stąd jeden rodzaj księgi metrykalnej już się zakończył, natomiast dla innego rodzaju zapisu było jeszcze nieco wolnych kart. Azeby nie zostawiać nie zapisanych kart, proboszcz zamieszczał dalej na czystych kartach właściwy zapis metrykalny, a ten rodzaj zapisu metrykalnego, który już wyczerpał wolne miejsce, notował w nowej księdze. Dopiero po wyczerpaniu całej księgi przenosił on dalszy ciąg do następnej księgi. Stąd początek metryk kościelnych w tej samej księdze nie rozpoczynał się od tej samej daty. Podobnie istniały różnice czasowe w zakończeniu poszczególnych zapisów metrykalnych. W niniejszym przeto inwentarzu, jak to już podkreślono, w punkcie mówiącym o datach krańcowych nie zajmowano się datą rozpoczęcia i zakończenia poszczególnych rodzajów ksiąg metrykalnych, ale wskazywano daty krańcowe całej księgi, w której data rozpoczęcia może pochodzić z jednego rodzaju zapisu metrykalnego, a data zakończenia mogła być wzięta z innego rodzaju księgi metrykalnej. Natomiast dla każdego rodzaju zapisu metrykalnego podano daty krańcowe w punkcie drugim, po podaniu nazwy podtytułów. Gdyby w punkcie trzecim podawano wszystkie daty krańcowe dla poszczególnych rodzajów ksiąg metrykalnych, spowodowanoby jedynie zbędne niejasności.

Jeńnym ze stałych elementów umieszczanych w każdym zapisie metrykalnym było podanie dokładnej daty dokonanej czynności kościelnej, a więc podawano rok, miesiąc i dzień tych czynności. Czasem nawet podawano porę dnia. Wydaje się, że podanie samej daty rocznej rozpoczęcia i zakończenia poszczególnych ksiąg metrykalnych byłoby dużym nieuszanowaniem pracy piszących akta metrykalne, dlatego zdecydowano się przy tego rodzaju księgach podawać daty wskazujące miesiące i dni rozpoczęcia i zakończenia metryk kościelnych zapisanych w danych księgach.

4. **O p i s z e w n ę t r z n y** (skrót: *Opis zewn.*). Ten element opisu wszelkich ksiąg archiwalnych i bibliotecznych jest zazwyczaj najszerszej rozbudowany. Tutaj są podawane wszystkie cechy dotyczące zewnętrznej strony ksiąg archiwalnych. Dotyczą więc one zarówno materiału, z jakiego powstała dana księga, jej oprawy, wymiarów, sposobu pisania i języka używanego w zapisach.

W łacińskich księgach metrykalnych dwa elementy zewnętrznego opisu zostały już wskazane w początkowej fazie ich inwentaryzowania. Są to materiał pisarski i język używany w zapisie metrykalnym. Są one jednakowe dla wszy-

stkich ksiąg metrykalnych przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie. Język użyty w zapisach metrykalnych stanowi podstawę wydzielenia niniejszego zasobu archiwalnego. We wszystkich zapisach metrykalnych był używany przeto język łaciński. Ale i w tej dziedzinie niezbędne są pewne wyjaśnienia. Mianowicie w końcu omawianego okresu w tych samych księgach w zapisie metrykalnym używano języka rosyjskiego, a kilkadziesiąt lat wcześniej zdarzały się wypadki, że pisano metryki kościelne w języku polskim (w okresie Królestwa Polskiego). Mimo że we wszystkich księgach metrykalnych ujętych w niniejszym inwentarzu używano języka łacińskiego, to jednak zdecydowano się w opisie zewnętrznym przy charakterystyce każdej jednostki archiwalnej na podawanie języka zapisu, ponieważ w przeciwnym razie byłaby zbyt duża luka w zewnętrznym opisie księgi. Analogicznie sytuacja przedstawia się w stosunku do materiału pisarskiego. Akta metrykalne były pisane na papierze. Był to jednak papier różnej jakości, posiadający przeważnie także znaki wodne. Ten element zewnętrznego opisu księgi został jednak pominięty dla wszystkich ksiąg metrykalnych.

Łacińskie księgi metrykalne posiadały w ciągu trzech wieków różne formaty. W początkowym okresie występowania ksiąg metrykalnych często spotykano je w formie *dućki*. *Dutki* występowały jednak w różnych wymiarach. Dla *dućki* mniejszej wymiary były dosyć znormalizowane i wynosiły zwykle 330 mm wysokości oraz 100 mm szerokości. Natomiast *dućki* większe posiadały format o kilka centymetrów większy zarówno co do wysokości, jak i szerokości. Ten drugi rodzaj był rzadziej i w późniejszym okresie spotykany. W XVIII i XIX wieku zarówno *dućki* mniejsze, jak i *dućki* większe występowały już bardzo rzadko, a metryki kościelne pisano w księgach o wymiarach formatu A-4. Przy podawaniu formatu łacińskich ksiąg metrykalnych w niniejszym inwentarzu podaje się wymiary w milimetrach, ponieważ często są spotykane niewielkie odchylenia od przyjętych norm dla poszczególnych formatów.

Istotną informacją dla omawianego zagadnienia jest liczba stron lub *kart*, z jakiej składają się poszczególne księgi. W łacińskich księgach metrykalnych przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie występowały egzemplarze paginowane i foliowane. Oznaczenia stron pochodziły przeważnie z okresu powstania tychże ksiąg. Ale zdarzały się również wypadki, że piszący kapłan opuszczał kolejne oznakowanie stron lub *kart* w księdze uważając, iż chronologiczny zapis czynności kościelnych i tak dostatecznie wskazuje kolejność zapisanych metryk kościelnych. W takich wypadkach obecnie zdecydowano się przeprowadzić paginację tych ksiąg, zaznaczając ich kolejność w górnej części każdej strony. Tam gdzie zachował się dawny sposób paginowania lub oznaczania *kart*, zawsze pozostawiano go w niezmienionej formie.

Do zewnętrznego opisu ksiąg archiwalnych należy także podanie rodzaju *oprawy*, w jakiej znajdują się poszczególne księgi. W zbiorze łacińskich ksiąg metrykalnych w omawianym archiwum znajdują się księgi posiadające różne oprawy. Oprawy te nie tylko powstały z różnego materiału, ale pochodzą także z różnych okresów. Jak to już wyżej zaznaczono, wielkiemu zniszczeniu uległy księgi metrykalne w czasie drugiej wojny światowej, a najbardziej ucierpiały w tym okresie oprawy. Nadto oprawy niszczyły się na skutek przechowywania tych ksiąg w złych warunkach lokalowych, w których oprawy w pierwszym rzędzie były narażone na niesprzyjające działanie

atmosfery i różnych insektów. To spowodowało, że archiwariusz ks. dr Walenty Patykiewicz, kompletując pierwszą kolekcję ksiąg metrykalnych, musiał wiele spośród zebranych ksiąg najpierw wyselekcjonować do oprawy, ażeby w ten sposób przedłużyć ich żywot. Ta oprawa i późniejsza, a więc ogólnie mówiąc oprawa ksiąg metrykalnych dana po II wojnie światowej, będzie nosić w niniejszym opracowaniu miano oprawy współczesnej; natomiast oprawy pochodzące z okresu powstawania ksiąg metrykalnych lub późniejsze do okresu II wojny światowej (tych było bardzo mało) nazywa się oprawą dawną.

W zbiorze łacińskich ksiąg metrykalnych są spotykane oprawy w skórę. Znacznie jednak częściej występują księgi oprawione w półskórek, posiadające grzbiety i zewnętrzne rogi skórzane, a boki oprawy tekturowe lub płócienne. Oba te rodzaje oprawy występowały raczej w księgach dawniej oprawionych. W późniejszym okresie oprawy były przeważnie płócienne lub w półpłótno. Ten ostatni zwyczaj został przyjęty powszechnie w oprawach współczesnych.

Ze sprawą oprawy łączy się bezpośrednio, chociaż nie tylko jej dotyczy, problem stanu zachowania danej księgi. W pierwszym rzędzie na zniszczenie była zwykle narazona oprawa księgi, ale były też niszczone karty księgi, podczas gdy oprawa pozostawała w dosyć dobrym stanie. Księgi były niszczone na skutek złych warunków przechowywania, szczególnie wilgoci, oraz podczas pożarów budynków plebańskich. Oceniając stan zachowania ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym, zwłaszcza po oprawieniu zniszczonych pozycji trzeba powiedzieć, że w obecnej chwili jest on dobry. Jedyne w kilku wypadkach, na skutek używania atramentu złej jakości, pismo jest wyblakłe i stąd trudne do odczytania.

5. Sygnatury dawne (skrót: Sygn. daw.). Ten punkt w opisie zewnętrznych łacińskich ksiąg metrykalnych, przechowywanych w archiwum Diecezjalnym w Częstochowie, właściwie można było pominąć, ponieważ dotychczas nie było sporządzonego inwentarza tychże ksiąg, który odpowiadałby wymogom stawianym tego rodzaju pomocom archiwalnym. Pierwszy archiwariusz ks. dr Walenty Patykiewicz, po zgromadzeniu dużej części obecnego zasobu ksiąg metrykalnych w lokalu przy Kurii Diecezjalnej, a potem w Częstochowie przy ul. 3 Maja 12, sporządził wprawdzie orientacyjny inwentarz, który wszakże służył tylko jako pomoc w pracy archiwariusza i podawał spis zebranych ksiąg metrykalnych. Ułożony był kolejno według porządku alfabetycznego parafii, i każdy zespół wytworzony przez urząd parafialny otrzymał jeden numer archiwalny. A więc numerus currens nie wyznaczał liczby jednostek archiwalnych, ale podawał liczbę parafii, z których pochodziły księgi metrykalne²⁷.

Po przeniesieniu zbioru łacińskich ksiąg metrykalnych do lokalu w Bazylice Katedralnej, postanowiono w 1974 r. przystąpić do wstępnego zinventaryzowania tegoż, sporządzając tymczasowy ksiąg metrykalnych według jednostek archiwalnych²⁸ W ciągu kilku lat od sporządzenia inwenta-

²⁷ W. Patykiewicz: *Wykaz ksiąg metrycznych łacińskich w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie i w archiwach parafialnych diecezji częstochowskiej w dniu 9 IX 1965 r.* (mps w CzAD).

²⁸ J. Związek: *Inwentarz tymczasowy łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie, Częstochowa 1974* (mps w CzAD — liczy 243 strony i obejmuje 433 jednostki archiwalne).

rza tymczasowego zgromadzono jeszcze kilkadziesiąt ksiąg metrykalnych z różnych parafii, które dotychczas nie posiadały żadnej sygnatury. Włączenie ich do całości zasobu omawianych ksiąg według ustalonego porządku wymagało sporządzenia nowego inwentarza.

Mimo iż oba wyżej wspomniane inwentarze nie spełniały wszystkich wymogów stawianych tego rodzaju opracowaniom, sygnatury inwentarza tymczasowego (skrót IT) postanowiono umieścić w tym punkcie, a to głównie dlatego, że oznaczone nimi księgi metrykalne były wykorzystywane przez badaczy naukowych, którzy cytowali jego sygnatury.

Dla tych zaś ksiąg, które zostały włączone do zespołu ksiąg metrykalnych po 1974 r., nie będzie żadnych sygnatur dawnych; sygnatura aktualna będzie dla nich zarazem pierwszą sygnaturą archiwalną.

W stosunku do Inwentarza tymczasowego w obecnym inwentarzu uległ zmianie znak oznaczający zbiór łacińskich ksiąg metrykalnych w Archiwum Diecezjalnym. W Inwentarzu tymczasowym dla ksiąg metrykalnych nadano znak I, ale po konsultacjach w tej sprawie uznano za bardziej słuszny pogląd, iż akta wytworzone przez urzędy nadrzędne powinny mieć oznaczenia początkowe, a dla łacińskich ksiąg metrykalnych, jako pochodzących z kancelarii parafialnych, wyznaczono cyfrę III.

6. Uwagi. Księgi metrykalne, oprócz właściwego zapisu metrykalnego, podawały także wiadomości dotyczące innych dziedzin życia religijnego w parafiach, a czasem także spraw luźno tylko związanych ze sprawami religijnymi. Zdarzały się wypadki, że wizytujący parafię dziekan (rzadziej archidiacon) wpisywał tutaj tekst protokołu wizytacyjnego. Takie wypadki miały miejsce zwłaszcza z okazji przejęcia parafii przez nowego proboszcza. Być może, iż proboszcz nie posiadał specjalnej księgi wizytacji dziekańskiej, i dlatego stan parafii przekazywanej przez jednego proboszcza drugiemu został opisany w księgach metrykalnych. Także inwentarze parafii i kościoła parafialnego były zamieszczane w księgach metrykalnych, zwykle z racji przejęcia parafii przez nowego rządcę. Niekiedy podawano tutaj spisy duchowieństwa parafialnego, innym razem zamieszczono opis ważniejszych wydarzeń w parafii, a nawet zamieszczano choroby, na jakie umierali wierni w poszczególnych parafiach. Wreszcie istniał nieco odmienny sposób zapisu metrykalnego, np. co do podawania miejscowości w zapisie. Te i tym podobne cechy ksiąg metrykalnych nie zostały podane w wyżej wymienionych punktach opisu ksiąg metrykalnych. Dlatego też punkt 6 podaje wszystkie dodatkowe wiadomości, które nie zostały uwzględnione uprzednio a wydają się ważne dla charakterystyki opisywanych ksiąg. Zakres tych wiadomości będzie różny i ograniczy się zdaniem autora do najważniejszych; ale ktoś inny może uważać za bardziej istotne nie wymienione tutaj cechy ksiąg metrykalnych.

Tak sporządzony inwentarz łacińskich ksiąg metrykalnych przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie może spełniać rolę przewodnika i pomocy dla badaczy naukowych, zajmujących się problemem naturalnego ruchu ludności na terenach obecnie należących do diecezji częstochowskiej. Może być również pomocą dla badania przeszłości kościelnej tych terenów, głównie zaś stanu religijności wiernych i stanu duchowieństwa. Wreszcie niejednokrotnie księgi metrykalne mogą być pomocą dla ustalenia topografii w przeszłości w tych okolicach.

INWENTARZ KSIĄG

1. BĄKOWA GÓRA

1

[1. Sygn. akt.] III 1.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bąkowa Góra.

a. Liber baptisatorum ecclesiae in Bąkowagóra eiusdemque parochiae conscriptus et connotatus anno 1710 [l. 1710—1732; s. 1—96].

b. Liber conugatorum ecclesiae in Bąkowagóra eiusdemque parochiae conscriptus et connotatus anno 1710, uti sonat Liber baptisatorum [l. 1710—1724; s. 97—132].

c. Liber mortuorum ecclesiae in Bąkowagóra eiusdemque parochiae conscriptus et connotatus anno 1718 [l. 1718—1728; s. 133—150].

[3. Daty krań.] 17 XI 1710—24 VI 1732.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 380 mm × 170 mm.— Stron (ponownie policzb.) 152; str. czyste 153—154.— Oprawa z 1970 r. w półpłótno. Księga nosi ślady dawniejszego zwilgocenia. Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 1.

[6. Uwagi] Akta metrykalne pisane chronologicznie dla całej parafii. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Każda strona oznaczona znakiem dziekańskim — XAK (ks. A. Kupczyński, dziekan piotrkowski). Na s. 14 rozpoczynającej 1716 r. rysunek przedstawiający układ ciał niebieskich, a po nim notatka o dobrowolnej rezygnacji z tego probostwa dotychczasowego plebana ks. Jana Wujewskiego, doktora filozofii oraz objęciu parafii przez ks. Bogusława Stefana Zarembe z prezentacji Józefa Małachowskiego, dziedzica Bąkowej Góry i kolatora kościoła (19 XI 1715 r.). Na s. 151—152 zestawienie liczbowe chrztów, zawartych małżeństw i pogrzebów oraz adnotacja dziekana ks. A. Kupczyńskiego o kontroli księgi podczas wizytacji dziekańskiej.

2

[1. Sygn. akt.] III 2.

[2. Tyt. oryg.] Metrica baptisatorum.

[3. Daty krań.] 8 I 1778—21 X 1832.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm × 220 mm.— Stron (ponownie policzb.) 174 + 72.— Oprawa z 1970 r. w półpłótno. Księga zachowana w dobrym stanie. Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 2.

[6. Uwagi] Akta chrztów pisane chronologicznie dla całej parafii. Nazwy miejscowości podawane początkowo na marginesie, a dalej nad zapisem metrykalnym. Każda strona oznaczona znakiem dziekańskim — XAK (ks. A. Kupczyński, dziekan piotrkowski). Na s. 53 adnotacja wizytatora generalnego Michała Zdzenickiego z dnia 21 X 1810 r. Po s. 50 na 9 stronach nie liczbowanych szczegółowy wykaz

ksiąg metrykalnych z podaniem liczby ochrzczonych, zawartych małżeństw i zgonów w każdym roku podpisany przez dziekana ks. A. Kupczyńskiego sporządzony w dn. 15 XI 1852 r. Akta chrztów od 1801—1824 posiadają kolejną numerację (później dokonaną) — 1446 chrztów. Obecna księga składa się z kilku (3) dawniej oddzielnych ksiąg ochrzczonych tej parafii.

3

[1. Sygn. akt.] III 3.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bąkowa Góra.

a. Metrica montuorum annus 1790 [l. 1790—1801, s. 1—32].

b. Metrica montuorum annus 1778 [l. 1778—1790; s. 61—86].

[3. Daty krań.] 3 VI 1778—10 VII 1801.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm×105 mm i 330 mm×200 mm.— Podwójna dawna paginacja — stron 32 + 26.— Oprawa z 1953 r. w półpłótno. Druga część księgi zniszczona. Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 3.

[6. Uwagi] Akta zgonów pisane chronologicznie dla całej parafii. Nazwy miejscowości podawane w różny sposób. W l. 1790—1800 było 182 zgony. Księga niewłaściwie oprawiona, składa się z dwóch części. Na s. 62—63 podpisy dziekana tużyskiego ks. Wawrzyńca Wierzby z racji wizytowania ksiąg w dn. 5 VII 1779 r. i 13 X 1778 r. Wyraźnie brak końcowej części księgi.

4

[1. Sygn. akt.] III 4.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrics baptisatorum ecclesiae parochialis Bąkowa Góra pro annis 1832—39.

[3. Daty krań.] 21 X 1832—22 IX 1839.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm × 215 mm.— Stron (ponownie policzb.) 88.— Oprawa dawna w półskórek. Pisana jedną ręką. Księga dobrze zachowana, jedynie w końcowej części ślady zniszczenia przez insekty.

[5. Sygn. daw.] IT I 4.

[6. Uwagi] Akta chrztów pisane chronologicznie dla całej parafii. Nazwy miejscowości podawane nad zapisem metrykalnym. Marginesy z obu stron, ale bardzo małe. Na s. 71 i 82 adnotacje dziekana piotrkowskiego ks. Piotra Zdyrkiewicza o wizytowaniu ksiąg. Księga kończy się słowami — Finis huius libri baptisatorum. Wśród aktów chrztu na s. 40 są 2 zapisy o zgonach małych dzieci tuż po przyjęciu chrztu.

5

[1. Sygn. akt.] III 5.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrics baptisatorum ecclesiae parochialis Bąkogórensis pro anno 1839.

[3. Daty krań.] 29 IX 1839—27 I 1856.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm × 215 mm.— Stron (ponownie policzb.) 136.— Oprawa dawna w półskórek. Księga posiada ślady zwilgocenia. Pisana różnymi rękami. Oprawa zniszczona.

[5. Sygn. daw.] IT I 5.

[6. Uwagi] Księga rozpoczyna się — continuatur annus Domini 1839 mensis September, a kończy — continuatur in libro baptisatorum pro eodem anno 1856. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Marginesy z lewej strony 1,5 cm. Na s. 31 adnotacja dziekana piotrkowskiego ks. Piotra Zdyrkiewicza z dn.

11 V 1842 r. Na s. 133 adnotacja dziekana piotrkowskiego ks. A. Kupczyńskiego o rewizji ksiąg metrykalnych w dn. 22 V 1855 r.

6

[1. Sygn. akt.] III 6.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices baptisatorum ecclesiae parochialis Bąkowogórensis ab anno 1856 Ianuarii a die 27 eiusdem mensis inchoata.

[3. Daty krań.] 29 I 1856—7 VI 1867.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm × 215 mm.— Stron (ponownie policzb.) 110.— Oprawa dawna w półskórek.— Księga dobrze zachowana.— Pisana jedną ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 6.

[6. Uwagi] Księga rozpoczyna się — Continuatur annus 1856 mensis Ianuarius, a kończy podpisem — Petrus Kamierowski curatus loci, canonicus Collegiatae Callisiensis. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Adnotacja dziekańska ks. Wawrzyńca Cento z dn. 22 V 1860 r. na s. 45.

7

[1. Sygn. akt.] III 7.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices baptisatorum ecclesiae parochialis Bąkowogórensis inchoata ab anno 1865, a die vero 18 Mai.

[3. Daty krań.] 19 V 1865—26 XII 1871.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm × 215 mm.— Stron (ponownie policzb.) 96.— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona. Pisana jedną ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 7.

[6. Uwagi] Księga zaczyna się słowami — continuatur annus 1865 mensis Maus. Odpowiedniego zakończenia nie ma. Brak także adnotacji dziekańskich. Nazwy miejscowości pisane nad zapisem metrykalnym. W początkowej części księgi pismo wyraźne, w dalszej części staje się coraz trudniejsze do odczytania. Wszystkie strony zapisane.

2. BĘCZKOWICE

8

[1. Sygn. akt.] III 8.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bęczkowice.

a. Liber metrices baptisatorum ecclesiae parochialis Bęczkowicensis per Albertum Langietowicz conscriptus [l. 1640—1651; s. 1—62].

b. Liber metricarum matrimonium contrahentium ecclesiae parochialis Bęczkowicensis ab anno 1627 per Alexandrum Piątkowski conscriptus [l. 1627—1666; s. 63—124].

c. Liber metricarum baptisatorum ecclesiae parochialis Bęczkoviensis per Albertum Langietovium ab anno Domini 1652 conscriptus [l. 1652—1666; s. 125—189].

[3. Daty krań.] 10 I 1627—27 II 1666.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 192.— Oprawa dawna w półskórek.— Księga składa się z dwóch części o nierównych formatach.— Brzegi księgi zniszczone. Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 8.

[6. Uwagi] Brak strony tytułowej pierwszej części księgi. Każda strona ozna-

czona znakiem dziekańskim — XAK (ks. A. Kupczyński). Na s. 191—192 adnotacje dziekana ks. A. Kupczyńskiego z dn. 16 XI 1852 r. S. 156 czysta. Niektóre karty nie trzymają się całości. Pismo bardzo trudne do odczytania. Nazwy miejscowości podane w zapisie metrykalnym. Brak marginesów.

9

[1. Sygn. akt.] III 9.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bączkowie.

a. Liber baptisatorum [l. 1669—1685, s. 1—43].

b. Liber matrimonium contrahentium [l. 1667—1684; s. 44—62].

[3. Daty krań.] 23 II 1669—9 II 1685.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron (ponownie policzb.) 62.— Oprawa nowa w półpłótno.— Całość księgi zniszczona.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 10.

[6. Uwagi] Brak początku księgi ochrzczonych i karty tytułowej. Zakończenie księgi brzmi — si finis bonus, laudabile totum. Nazwy miejscowości podawane w tekście zapisu metrykalnego. Pismo bardzo trudne do odczytania i wyblakłe. S. 43—46 zniszczone przez szkodniki. Brak marginesów. Brak adnotacji dziekańskich.

10

[1. Sygn. akt.] III 10.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bączkowie.

a. Liber metricarum baptisatorum ecclesiae parochialis Bączkoviensis tituli S. Andreae per Joannem Suchocki pro tunc parochum Bączkoviensem anno Domini 1686 conscriptus [l. 1680—1705; s. 1—78].

b. Liber metricarum baptisatorum ecclesiae parochialis Bączkoviensis tituli s. Andreae per me Adalbertum Casimirum Kamiński pro tunc curatum Bączkoviensem, sub felicissimis auspiciis SSmi Regis Augusti anno Domini 1705, die vero 21 mensis Aprilis conscriptus [l. 1705—1721; s. 79—124].

c. Liber copulatorum conscriptus per Joannem Casimirum Suchocki parochum Bączkoviensem anno Domini 1686-to [l. 1686—1730; s. 125—168].

d. Liber baptisatorum ecclesiae parochialis Bączkoviensis [l. 1721—1730; s. 169—222].

e. Cathalogus baptisatorum uncertorum parentum Anni 1722 [l. 1722—1725; s. 223].

f. Catalogus mortuorum ecclesiae parochialis Bączkoviensis anno Domini 1694 [l. 1694—1750; s. 225—246].

[3. Daty krań.] 2 II 1686—9 IV 1750.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 248 (dawna paginacja).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 9.

[6. Uwagi] Karta tytułowa dobrze zachowana. Pismo wyblakłe, a księga w kilku miejscach zawilgocona. Każda strona znaczone monogramem XAK (ks. A. Kupczyński). Na s. 247—248 adnotacje dziekana ks. A. Kupczyńskiego w czasie wizytacji w dn. 16 XI 1852 r. Na s. 245—246 spis inwentarza kościelnego (revisio suppellectilis ecclesiae parochialis). Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Brak marginesów. Wolne miejsca opisane przez dziekana. Pisana różnymi rękami. S. 221—222 zniszczone przez insekty.

11

[1. Sygn. akt.] III 11.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bęczkowice.

a. Liber metricarum baptisatorum ecclesiae parochialis Bęczkoviensis per Reverendum Adalbertum Krysztoporski eiusdem ecclesiae parochum anno Domini 1731 conscriptus [l. 1731—1755, s. 1—100].

b. Liber copulatorum ecclesiae parochialis Bęc[koviensis], [l. 1736—1759; s. 101—136].

[3. Daty krań.] 3 V 1731—3 II 1759.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 138, dawna paginacja.— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona na grzbiecie.— Stan zachowania dobry.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 11.

[6. Uwagi] Stronę tytułową poprzedza czysta karta. Pismo trudno czytelne ze względu na zawilgocenie księgi. Na s. 137—138 adnotacje dziekana ks. A. Kupczyńskiego o przeprowadzonej kontroli tej księgi. Stron czystych nie ma.

12

[1. Sygn. akt.] III 12.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bęczkowice.

a. Liber metrics copulatorum anno Domini 1763 [l. 1763—1793; s. 1—57].

b. Liber metrics sepultorum ecclesiae parochialis Bęczkoviensis per me admodum reverendum Antonium Witkiewicz curatum Bęczkoviensem anno Domini 1750 die 3 Ianuarii comparatus ad majorem Dei gloriam [l. 1750—1793; s. 1—109 od tyłu księgi].

[3. Daty krań.] 29 I 1750—20 X 1793.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 57 + 109 (dawna paginacja); Oprawa dawna w półskórek.— Księga dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 12.

[6. Uwagi]. Księga nie posiada tytułu dla całości. Na s. 109 adnotacja dziekana ks. Fr. Grabowskiego z dn. 15 X 1793 r. Na s. 109 łączą się oba zapisy; dzieli je zapis: Finis operis esto ad M. D. Gloriam. Księga pisana różnymi rękami. Nie ma w księdze stron ani miejsc nie zapisanych. Na ostatniej stronie podpis dziekana piotrkowskiego ks. A. Kupczyńskiego. Nazwy miejscowości podawane nad zapisem metrykalnym.

13

[1. Sygn. akt.] III 13.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrics e sacro fonte renatorum ecclesiae parochialis Bęczkoviensis per me Antonium Witkiewicz curatum eiusdem ecclesiae anno Domini 1755 die 6 Augusti comparatus ad majorem Dei gloriam Beatissimae Virginis Mariae nec non OO. Sanctorum perennem ac venerationem.

[3. Daty krań.] 9 III 1755—29 XII 1805.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 310 mm × 200 mm.— Stron 185 (dawna paginacja).— Oprawa dawna w półskórek, częściowo zniszczona.— Księga dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 13.

[6. Uwagi] Na s. 1—30 ślady dawnego zwilgocenia. Na s. 40 adnotacja dziekana

na S. Zuchowskiego, na s. 51, 66 i 92 adnotacje dziekana tuszyńskiego ks. Wawrzyńca Wierzby Wszystkie strony oznaczone sygłem XAK (ks. A. Kupczyński). Na s. 184—185 protokół kontroli księgi przez dziekana ks. A. Kupczyńskiego w dn. 16 XI 1852 r. Nazwy miejscowości podane na marginesach (w początkowej części także daty chrztów).

3. BĘDZIN

14

[1. Sygn. akt.] III 14.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum parochiae Bendzinensis ab anno 1636, a die 15 Martii.

[3. Daty krań.] 15 III 1636—23 X 1700.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 310 mm × 100 mm.— Stron 352 (dawna paginacja).— Oprawa w półskórek dawna, zniszczona.— Księga zniszczona.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Księga dopiero sprowadzona do Archiwum Diecezjalnego. Nazwy miejscowości podane w zapisie metrykalnym. Wszystkie strony całkowicie zapisane. Pismo w kilku wypadkach wyblakłe i trudno czytelne. Wyraźnie widać, że brak końcowej części księgi. Brak adnotacji dziekańskich.

15

[1. Sygn. akt.] III 15.

[2. Tyt. oryg.] Metrica seu liber baptisatorum ecclesiae parochialis Sanctissimae Trinitatis in Bendzin scribi caeptus anno ut supra 1712 die 15 Februarii.

[3. Daty krań.] 18 II 1712—4 X 1773.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 310 mm × 190 mm.— Stron 314 (dawna paginacja).— Oprawa dawna w półskórek, całkowicie zniszczona.— Księga zachowana w złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Księga dopiero w ostatnim czasie przywieziona do Archiwum Diec., wymaga nowej oprawy. Na początku księgi wyraźny tytuł — Metrica baptisatorum, ale na s. 5 są kolejne 2 tytuły. Na s. 3—5 podane różne formuły świadectwa otrzymanego chrztu. S. 6 czysta. Pisana różnymi rękami, pismo trudne do odczytania, wyblakłe. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym i na początku zapisu metrykalnego. Na s. 313 adnotacja urzędowa dziekana ks. Stanisława Olszewskiego z dn. 12 X 1773 r. Na s. 314 ogłoszenie o przeszkodach do stanu kapłańskiego, wydane przez bpa krakowskiego Jana Małachowskiego.

16

[1. Sygn. akt.] III 16.

[2. Tyt. oryg.] Metrica mortuorum [ecclesiae parochialis in Bendzin] ab anno Domini 1714 scribi caepta.

[3. Daty krań.] 10 I 1714—12 XI 1763.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 320 mm × 90 mm.— Stron 82 (dawna paginacja).— Oprawa dawna w półskórek, całkowicie zniszczona.— Księga zachowana w złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Księga rozpoczyna się słowami — Continuatio mortuorum in anno

1714. Na końcu skreślone dwa zapisy metrykalne i dopisek — Hoc duo funera sunt notata in novo libro. Księga posiada liczne zwilgocenia dawne, w tekście są skreślenia. Na s. 40 i 41 adnotacje dziekana z dn. 13 X 1741 r., ale nazwisko nieczytelne. Pismo w kilku miejscach wyblakłe z powodu złej jakości atramentu. Nazwy miejscowości podane w tekście zapisu, a w dalszej części księgi nad zapisem metrykalnym.

17

[1. Sygn. akt.] III 17.

[2. Tyt. oryg.] Liber mortuorum comparatus anno 1767—mo pro ecclesia parochiali Bendzinensi per rectorem A.R. Michaellem Kwiatkowski.

[3. Daty krań.] 2 I 1767—8 III 1799.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 90 mm.— Stron 182 (dawna paginacja).— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona.— Z wyjątkiem oprawy księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na odwrotnej stronie karty tytułowej. Na końcu podane są nazwiska — milites mortui ex Insurrectione (Gaspar Borecki, Andreas Klich i Antoni Markiewicz). Na s. 140 adnotacja dziekana ks. Kazimierza Starnalskiego (?) z dn. 26 III 1791 r. Nazwy miejscowości podane na początku zapisu metrykalnego lub nad zapisem. Pismo w całej księdze wyraźne i dobrze czytelne.

18

[1. Sygn. akt.] III 18.

[2. Tyt. oryg.] Liber copulatorum comparatus in anno 1767—mo pro ecclesia parochiali Bendzinensi rectore A.R. Michaelle Kwiatkowski.

[3. Daty krań.] 13 I 1767 — 10 II 1802.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 310 mm × 90 mm.— Stron 185 (dawna paginacja).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Księga posiada dwa tytuły — krótszy Liber copulatorum parochiae Bendzinensis ab anno 1767 i dłuższy, podany wyżej. Ostatni zapis podany na okładce w końcowej części księgi. Na s. 170 i 184 adnotacje dziekana siewierskiego ks. Marcina Siemieńskiego; na s. 184 pod dn. 13 IX 1802 r., jako wizytatora z ramienia biskupa (wrocławskiego). Pismo wyraźne w całej księdze. Nazwy miejscowości podawane nad zapisem metrykalnym.

19

[1. Sygn. akt.] III 19.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum comparatus in anno 1773 pro ecclesia parochiali Bendzinensi per A.R. Michaellem Kwiatkowski.

[3. Daty krań.] 14 X 1773—26 I 1791.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 350 mm × 115 mm.— Stron 188 (dawna paginacja).— Oprawa dawna w półskórek, bardzo zniszczona.— Cała księga zachowana w złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Tytuł księgi został wzięty z naklejki na oprawie; nieco skrócony tytuł podany na początku zapisu metrykalnego. Na końcu księgi brak zakończenia, prawdopodobnie kilka kart końcowych zaginęło. Nazwy miejscowości podane na

początku zapisu metrykalnego i podkreślone. Księga wymaga nowej oprawy. Pismo w całej księdze wyraźne. Na s. 145 adnotacja — *Productum in actu visitationis decanalis die 18 Julii [1787]. Jose[phus] Kotłkowski prodecanus Novi Montis*; na s. 92 adnotacja dziekana siewierskiego ks. Stan. Olszewskiego z dn. 20 XI 1782 r.

20

[1. Sygn. akt.] III 20.

[2. Tyt. oryg.] *Metrica seu liber baptisatorum ecclesiae parochialis Sanctissimae Trinitatis in oppido Bedzin comparatus anno 1791, die 1 Maji scribi inceptus.*

[3. Daty krań.] 5 II 1791—29 XII 1807.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 190 mm.— Stron 267 + 40 nlb. (paginacja dawna).— Oprawa dawna w półskórek, grzbiet zniszczony.— Z wyjątkiem oprawy księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Oprócz powyższego tytułu księga posiada także tytuł na okładce, a na stronie tytułowej tylko napis *Liber*. Na s. 5 adnotacja dziekańska ks. Kazimierza Starnalskiego z dn. 26 V 1791 r. Występuje nazwa miejscowości przynależnych do parafii: *Wańczyków* i *Porąbica* (?). Nazwy miejscowości początkowo podane w rozpoczęciu zapisu metrykalnego, a dalej nad zapisem. Księga kończy się notatką: *Finis anni 1807* (s. 267). W końcowej części księgi, na papierze innej jakości, podane zostały rejestry ochrzczonych w porządku alfabetycznym.

21

[1. Sygn. akt.] III 21.

[2. Tyt. oryg.] *Liber copulatorum [ecclesiae parochialis Bendzinensis] inchoatus anno Domini 1802.*

[3. Daty krań.] 19 I 1802—14 XI 1838.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 370 mm × 250 mm.— Brak paginacji.— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona.— Z wyjątkiem oprawy księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Tytuł podany na karcie tytułowej został uzupełniony wyrażeniem w nawiasie. Nazwy miejscowości podawane nad zapisem metrykalnym. W kilku miejscach ślady dawnego zawilgocenia. Pod datami 30 XI 1837 i 12 XII 1838 r. adnotacje dziekana siewierskiego ks. Józefa Nieciąga. Pismo w całej księdze wyraźne. W kilku miejscach ślady zniszczeń przez pasożyty.

22

[1. Sygn. akt.] III 22.

[2. Tyt. oryg.] *Liber metrics mortuorum [parochiae Bendzinensis] inchoatus anno Domini 1808.*

[3. Daty krań.] 5 I 1808—30 XII 1840.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 370 mm × 250 mm.— W całej księdze brak paginacji.— Oprawa dawna w półskórek, jedna okładka zginęła.— Z wyjątkiem oprawy księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Nazwy miejscowości początkowo podawano nad zapisem metrykalnym, a dalej na marginesie. Do 1832 r. przy zapisie aktu zgonu podawano na jaką chorobę ludzie umierali; umarło w tym czasie także wiele dzieci. Pod datą 29 XII

1833 r. adnotacja dziekana siewierskiego ks. Piotra Spiry. Księga została zakończona słowami — Finis anni 1840, a pod nimi adnotacja dziekana siewierskiego ks. Józefa Nieciąga z dn. 31 XII 1840 r. W całej księdze pismo wyraźne i dobrze czytelne. Stron czystych ani miejsc wolnych w księdze nie ma.

23

[1. Sygn. akt.] III 23.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis Bendzinensis ab anno 1808 usque ad annum 1824 inclusive.

[3. Daty krań.] 10 I 1808—30 XII 1824.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 370 mm X 250 mm.— Stron 325 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona.— Z wyjątkiem oprawy księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Tytuł dla niniejszej księgi został wzięty z okładki początkowej; na karcie tytułowej jest tytuł nieco krótszy. Księga zniszczona przez pasożyty, zwłaszcza w części grzbietowej. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Pismo w całej księdze wyraźne. Na s. 243 adnotacja dziekana ks. Stan. Jasińskiego, kanonika łączyckiego z dn. 19 XII 1819 r. Na s. 324 adnotacja dziekana ks. Tomasza

24

[1. Sygn. akt.] III 24.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices baptisatorum ecclesiae parochialis Bendzinensis inchoatus anno Domini 1825.

[3. Daty krań.] 2 I 1825—21 XII 1841.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm X 210 mm.— W całej księdze brak paginacji.— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona.— Z wyjątkiem oprawy księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] —

[6. Uwagi] Na końcu księga posiada zakończenie słowami — Finis anni 1841. Na ostatniej wolnej kartce jest błędny napis Księga rachunku pokładnego parafii Bendzin od roku 1827. Pod datą 25 X 1835 r. został ochrzczony Romuald Daczewski, syn właścicieli Suchedniowa, zapis sporządzony na oddzielnej karcie poświadczony pieczęcią woskową i tłoczoną w papierze. Nazwy miejscowości podawane początkowo nad zapisem metrykalnym, a w dalszej części księgi na marginesie. Pismo w całej księdze jest wyraźne i dobrze czytelne. Nie ma wolnych kart. Pod datą 31 XII 1840 r. adnotacja dziekana siewierskiego ks. Józefa Nieciąga.

25

[1. Sygn. akt.] III 25.

[2. Tyt. oryg.] Wykaz alfabetyczny zawartych małżeństw [w parafii Będzin] od roku 1635 do 1807 roku włącznie.

[3. Daty krań.] 1635—1807.

[4. Opis zewn.] Pol.— Nie ma paginacji.— Oprawa dawna w półpiótno, zniszczona.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 413.

[6. Uwagi] Księga pisana w języku polskim, ale podaje wypis z łacińskich ksiąg metrykalnych; dlatego umieszczono ją w tym inwentarzu. Karta tytułowa w połowie urwana. Księga nie posiada defektów.

4. BIAŁA k. Częstochowy

26

[1. Sygn. akt.] III 26.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Biała.

a. Liber copulatorum ecclesiae parochialis in Biała [l. 1791—1834; s. 1—100].

b. Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Biała [l. 1804—1832; s. 101—330].

c. Liber mortuorum ecclesiae parochialis in Biała [l. 1804—1832; s. 331—412].

[3. Daty krań.] 16 I 1791—27 XI 1834.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 355 mm × 235 mm.— Stron 412 (paginacja dawna).— Oprawa współczesna z 1967 r. w półpiótno.— Księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 14.

[6. Uwagi] Na stronie tytułowej błędny tytuł — Liber baptisatorum ac mortuorum ecclesiae parochialis in Biała inscriptus die 18 mensis Maii 1875 anni. Na odwrocie strony tytułowej podane czasokresy dla poszczególnych rodzajów zapisów metrykalnych. Pomiędzy s. 60 i 61 dyspensa udzielona przez bpa wrocławskiego Józefa Stefana Koźmiana. Na s. 19 i 331 adnotacje ks. Filipa Rączkowskiego, archiprezbitera częstochowskiego (w diec. wrocławskiej), a na końcu każdego rodzaju zapisu metrykalnego adnotacje dziekana częstochowskiego ks. Adama Sadowskiego z Kłobucka. Na s. 410 podany wykaz liczbowy ślubów, chrztów i zmarłych, sporządzony przez ks. Pawła Kleszczowskiego w dn. 13 XI 1852 r. Nazwy miejscowości pisane na marginesie. W górnym rogu księgi są ślady dawnego zwilgocenia.

27

[1. Sygn. akt.] III 27.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Biała.

a. Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Biała [l. 1833—1849; s. 1—192].

b. Liber copulatorum ecclesiae parochialis in Biała [l. 1835—1855; s. 153—232].

c. Liber mortuorum ecclesiae paroch. in Biała [l. 1833—1859; s. 233—354].

[3. Daty krań.] 5 I 1833—7 VIII 1859.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 350 mm × 205 mm.— Stron 354 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w skórę.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 16.

[6. Uwagi] Księga nie posiada tytułu całości, ale dla poszczególnych zapisów metrykalnych. Podany na okładce tytuł jest nieczytelny. Na karcie tytułowej podano tylko — Księga V — Metryka chrztów, ślubów i zejścia. Brak także zakończenia księgi. Paginacja podwójna. Na s. 14 adnotacje dziekana ks. Adama Sadowskiego z dn. 25 II 1834 r., ks. Mateusza Wysockiego z dn. 26 II 1839 r., ks. Józefa Brzezińskiego z dn. 24 I 1843 r. Nazwy miejscowości podane na marginesie. Pomiędzy s. 180 i 181 dyspensa małżeńska z dn. 21 XI 1840 r. W początkowej części księgi niewielkie ślady dawnego zawilgocenia. Grzbiet księgi w górnej części uszkodzony.

28

[1. Sygn. akt.] III 28.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum parochiae Bialensis inceptus in anno 1850.

[3. Daty krań.] 13 I 1850—27 IX 1863.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 390 mm × 240 mm.— Kart 45 (foliacja dawna).— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona.— Z wyjątkiem oprawy księga zachowana w dobrym stanie.— Pisana jedną ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 15.

[6. Uwagi] Tytuł księgi wzięto z napisu podanego na okładce. Zapis rozpoczyna się słowami — Inchoatur annus Domini 1850, natomiast nie ma charakterystycznego zakończenia księgi. — Być może brakuje końcowej części. Nazwy miejscowości podane na marginesie. W górnym rogu księgi są ślady dawnego zawilgocenia. Nie zauważono adnotacji dziekańskiej o kontroli księgi metrykalnej.

29

[1. Sygn. akt.] III 29.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis Bialensis inchoatus a die 4 Octobris anni 1863.

[3. Daty krań.] 4 X 1863—24 XII 1871.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm × 255 mm.— Kart 45.— Oprawa dawna w półskórek, prawy górny róg zniszczony.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 17.

[6. Uwagi] Brak strony tytułowej, a tytuł jedynie zachowany na okładce, ale prawdopodobnie pochodzący z czasów pisania księgi. Z prawej strony marginesy, na których podano nazwy miejscowości i numerus currens aktów urodzenia. U dołu kilka ostatnich stron zawilgoconych. Na k. 45—46 podany w 1871 r. wykaz urodzonych w układzie alfabetycznym. Poprzednie lata nie posiadają takich wykazów. Podobne wykazy są za l. 1869 (k. 32—33) i 1870 (k. 39).

30

[1. Sygn. akt.] III 30.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Biała.

a. Liber baptisatorum [l. 1871—1877; k. 1—29].

b. Liber copulatorum [l. 1836—1877; k. 1—35].

c. Liber montucrum [l. 1859—1876; k. 1—32].

[3. Daty krań.] 14 I 1871—14 XII 1876.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 400 mm × 250 mm.— Kart 29+35+32 (oddzielna paginacja dawna).— Oprawa w półpłótno z 1967 r. — Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana jedną ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 18.

[6. Uwagi] Księga składa się z trzech dawniej istniejących oddzielnie ksiąg, które zostały razem oprawione, na co wskazują nieco inne formaty oraz rodzaj papieru. W całości zachowane marginesy z lewej strony, na których podano nazwy miejscowości. Pomiędzy poszczególnymi rodzajami zapisów jest duża ilość czystych kart. Po każdym roku podany alfabetyczny wykaz zawartych chrztów, a także w późniejszych latach małżeństw i zgonów. W wielu miejscach znać ślady dawnego zawilgocenia, szczególnie na pierwszych kartach, które najprawdopodobniej długo leżąc bez oprawy zostały zniszczone przez wilgoć. Żaden rodzaj zapisu metrykalnego nie posiada oryginalnego tytułu. Nie ma też charakterystycznego zakończenia. Brak adnotacji dziekańskich o kontroli księgi.

5. BOGDANÓW

31

[1. Sygn. akt.] III 31.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bogdanów.

a. Liber matrimonium contractorum ecclesiae parochialis in Bogdanów [l. 1620—1755; s. 1—264].

b. Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Bogdanów [l. 1663—1664; s. 266—268].

[3. Daty krań.] 23 II 1620—23 IX 1755.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 268 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w pergamin pochodzący z jakiegoś mszału lub kancjonału, na którym są zachowane nuty.— Księga w całości zachowana w złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 19.

[6. Uwagi] Brak strony tytułowej. Od tyłu księgi podano zapis aktów chrztu. Pomiedzy s. 125—127 są 3 strony nie zapisane oraz między s. 212—213 dwie. Na s. 213 tytuł — Liber metrices copulatorum ecclesiae parochialis Bogdanoviensis inceptus per me Mathiam Pegowski commendarium Petricoviensem et pro tunc, vacante parochia, Bogdanovien. anno Domini 1731, post obitum parochi Petri Dobrzelewski canonici Leopoliensis et parochi Bogdanoviensis. Nuty na wewnętrznej stronie okładki pergaminowej zachowane w dobrym stanie. Nuty podane na 4 liniach. W początkowej części nazwy miejscowości podawane były w tekście zapisu, a w końcowej części nad zapisem metrykalnym. W kilku miejscach pozostały ślady dawnego zwilgocenia. W niektórych partiach pismo już wyblakło.

32

[1. Sygn. akt.] III 32.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices baptisatorum ecclesiae parochialis Bogdanoviensis ab anno 1731 usque ad annum 1753 et copulatorum ex anno 1756.

a. Liber metrices baptisatorum ecclesiae parochialis Bogdanoviensis [l. 1731—1753; s. 1—99].

b. Liber metrices copulatorum ecclesiae parochialis Bogdanoviensis [r. 1756, s. 99—101].

[3. Daty krań.] 9 VII 1731—3 II 1756.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 101 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w płótno, zniszczona.— Księga w całości zachowana w złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 20.

[6. Uwagi] Tytuł został najprawdopodobniej napisany podczas kontroli ksiąg przez dziekana piotrkowskiego ks. A. Kupczyńskiego w dn. 20 XI 1852 r. Pierwsza karta nie paginowana zapisana wyjątkami z Pisma św., nie znanymi nazwiskami itp. Proboszczem rozpoczynającym zapis w księdze był ks. Wojciech Olkusi, dr filozofii i profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. W księdze zostało zapisanych 540 aktów chrztu i 13 aktów ślubnych. Każda karta opieczętowana znakiem dziekana piotrkowskiego ks. A. Kupczyńskiego — XAK. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Na końcu księgi adnotacja dziekana ks. A. Kupczyńskiego z dn. 8/20 listopada 1852 r. o kontroli tej księgi. W księdze pozostały ślady dawnego zawilgocenia. W parafii często czynności religijne spełniali franciszkanie z konwentu smardzewickiego i paulini z konwentu częstochowskiego.

33

[1. Sygn. akt.] III 33.

[2. Tyt. oryg.] *Liber metrices baptisatorum [ecclesiae parochialis Bogdanoviensis] factus anno Domini 1743 per Reverendum Venceslaum Dobrzelowski parochum huius loci.*

[3. Daty krań.] 5 VII 1743—1 IV 1782.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 1—405 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w płótno, zniszczona.— Całość księgi zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 21.

[6. Uwagi] Późniejszy tytuł księgi został podany na okładce i pierwszej stronie księgi — *Liber metrices baptisatorum ab anno 1743 usque ad annum 1782 parochiae Bogdanów* — tytuł z 1852 r. Przed rozpoczęciem zapisu metrykalnego kilka wzmianek o darowaniu lub pożyczaniu piemiędzy przez proboszcza różnym mieszkańcom Bogdanowa. Na końcu księgi urzędowa adnotacja dziekana piotrkowskiego ks. A. Kupczyńskiego z dn. 8/20 XI 1852 r. o kontroli niniejszej księgi. Każda karta opatrzona znakiem tego dziekana — XAK. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Zapisy metrykalne chrztów, udzielonych przez kapłanów pochodzących z innych parafii, zostały wklejone na oddzielnych kartkach małego formatu. Akta metrykalne pisane wspólnie dla parafii Bogdanów i Postękalice, które dawniej oddzielnie prowadziły księgi metrykalne.

34

[1. Sygn. akt.] III 34.

[2. Tyt. oryg.] *Liber copulatorum [ecclesiae parochialis in Bogdanów] ab anno 1756 usque ad annum 1804, et altera pars mortuorum ab eodem anno 1756 usque ad annum 1796.*

a. *Liber copulatorum ab anno 1756 usque ad annum 1804 parochiae Bogdanoviensis* [l. 1756—1804; s. 1—166].

b. *Liber mortuorum ab anno 1756 usque ad annum 1796 parochiae Bogdanoviensis* [l. 1756—1796; s. 1—171].

[3. Daty krań.] 21 IX 1756—11 IX 1804 i 19 VIII 1756—1 I 1796.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 166 + 171 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w płótno, zniszczona.— Księga w całości znacznie zniszczona.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 22.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na okładce i na stronie tytułowej. Pierwsza strona zapisana różnymi zwrotami. Rozpoczął pisanie księgi ks. Wacław Dobrzelowski. Na zakończenie każdego rodzaju zapisu metrykalnego umieszczona adnotacja dziekana piotrkowskiego ks. A. Kupczyńskiego z dn. 8/20 listopada 1852 r. Między s. 90—91 dyspensa małżeńska. Na stronie poprzedzającej zapis aktów zawartych małżeństw podany edykt króla pruskiego z dn. 7 X 1793 r. o grzebaniu wiernych w głębszych grobach i o prowadzeniu oddzielnych ksiąg metrykalnych dla zapisów aktów zgonu. Każda strona oznaczona monogramem dziekańskim XAK (ks. A. Kupczyński). W zapisie brak marginesów. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. W kilku miejscach ślady dawnego zawilgocenia. Karta rozpoczynająca zapis aktów zgonu w dolnej części urwana.

35

[1. Sygn. akt.] III 35.

[2. Tyt. nad.] *Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bogdanów.*

a. Liber metrices baptisatorum ecclesiae parochialis Postękalicensis ab anno Domini 1781 inchoatus [l. 1781—1822; s. 1—209].

b. Liber metrices copulatorum ecclesiae parochialis Postękalicensis ab anno Domini 1780 inchoatus [l. 1780—1803, s. 1—29 od tytu].

[3. Daty krań.] 27 III 1781—18 XI 1822 i 7 IX 1780—7 IX 1803.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 209 + 29 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 24.

[6. Uwagi] Na okładce został podany następujący tytuł: Liber metrices baptisatorum ab anno 1781 usque ad annum 1808 in capella Postękalice conscriptus. W tym czasie faktycznie Postękalice nie były parafią, ale prowadzono tu oddzielne księgi metrykalne. W dn. 8/20 XI 1852 r. przeglądał tę księgę dziekan piotrkowski ks. A. Kupczyński i zostawił urzędową adnotację. Papier nie jednakowej jakości. Każda karta oznaczona znakiem dziekańskim XAK (ks. A. Kupczyński). Rodzicami chrzestnymi dzieci robotników dworskich byli często miejscowi dziedzice. Kilka adnotacji dziekańskich z różnego okresu prowadzenia księgi. Często funkcje duszpasterskie spełniali tu franciszkanie z Piotrkowa.

36

[1. Sygn. akt.] III 36.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices baptisatorum et mortuorum ecclesie parochialis Bogdanoviensis.

a. Liber metrices baptisatorum inceptus anno Domini 1782 a Perillustri Reverendo Domino Josepho Dobrzelowski [l. 1782—1808; s. 1—276].

b. Liber metrices mortuorum ecclesiae Bogdanoviensis [l. 1795—1813; s. 1—160 — oddzielna paginacja].

c. Continuatio baptisatorum in capella Postękalicensi de parochia Bogdanów [l. 1785—1797, s. 1—19].

[3. Daty krań.] 11 I 1782—26 X 1808, 30 I 1795—4 III 1813, 23 IV 1785—15 XII 1797.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 380 mm × 150 mm.— Stron 276 + 160 + 19 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w skórę, dobrze zachowana.— Całość księgi zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 23.

[6. Uwagi] Na s. 1, nie paginowanej znajduje się opis kościoła parafialnego w Bogdanowie z wyszczególnieniem ofiar na kościół złożonych przez Krzysztoporskich. Na okładce księgi podany nieco inny tytuł — Liber metrices baptisatorum ab anno 1782 usque ad annum 1808 ecclesiae parochialis Bogdanoviensis; pochodzi zapewne z 1852 r., z czasu wizytacji ks. A. Kupczyńskiego. Adnotacje urzędowe dziekana piotrkowskiego A. Kupczyńskiego z 8/20 XII 1852 r. w dwóch miejscach. Kilka kartek o mniejszym formacie niż całość zostało wklejonych; podobnie o większym formacie. W kilku miejscach ślady dawnego zawilgocenia. Każda karta oznaczona sygłem dziekańskim XAK.

6. BOLESŁAWIEC

37

[1. Sygn. akt.] III 37.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Bolesławiec.

a. Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Bolesławiec [l. 1711—1730; s. 22—132].

b. Liber mortuorum conscriptus in anno Domini 1692 — [l. 1692—1720; s. 133—179].

[3. Daty krań.] 18 IV 1711—27 X 1730 i 20 I 1692—V 1720.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 22—179.— Oprawy nie ma.— Księga w całości zachowana w bardzo złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 25.

[6. Uwagi] Księga w całości bardzo zniszczona. Brak początkowej i końcowej części. Końcowa część księgi zniszczona. W kilku miejscach księga była zalana wodą, stąd czytelność bardzo zła. Nazwy miejscowości podane w zapisie metrykalnym. Na s. 90—94 podany spis bierzmowanych z 1726 r. Każda księga oznaczona znakiem dziekańskim XDW (Ksiądz Dziekan Wieluński). Wiele kart luźno włączonych do całości. Brak urzędowej adnotacji dziekana na końcu księgi. Wewnątrz natomiast adnotacje wizytatora parafii. Pismo w kilku miejscach wyblakłe. Księga była przechowywana w złych warunkach w archiwum parafialnym.

7. BOROWNO

38

[1 Sygn. akt.] III 38.

[2. Tyt. nad.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Borowno.

a. Liber copulatorum ecclesiae parochialis in Borowno [l. 1699—1741; k. 1—89].

b. Liber mortuorum ecclesiae parochialis in Borowno [l. 1704—1741; k. 1—70].

[3. Daty krań.] 8 XII 1699—5 II 1741 i 19 VII—5 V 1741.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Kart 89 + 70 (foliacja dawna).— Oprawa dawna w półpłótno.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 26.

[6. Uwagi] Brak karty tytułowej dla obu rodzajów zapisów metrykalnych. Nie ma też tytułów podanych dla tych zapisów. Na zakończenie księgi zmarłych podane słowa — Et hic finis huius libri in quo scriptos habes omnes qui temporalem vitam finierunt... (k. 70). Na k. 89 podane opisy o napadzie rabusiów i pożarze, uważanym za karę Bożą. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. W kilku miejscach niewielkie ślady dawnego zawilgocenia. Brak urzędowych adnotacji dziekańskich i wizytatorów parafii. Każda strona oznaczona znakiem DB (Dziekan Brzeźnicki). W wielu miejscach pismo wyblakłe i stąd trudne do odczytania. Początkowe karty podklejone. Na k. 27—30 Inwentarium ecclesiae parochialis in Borowno in actu visitationis generalis die 6 mensis Martii anno 1720 factae conscriptum et verificatum. Na k. 31—35 Inwentarium ecclesiae parochialis Boroviensis die 14 mensis Maii conscriptum anno Domini 1722. K. 36—39 wykaz ofiar i darowizn dla kościoła w Borownie w l. 1722—1741.

39

[1. Sygn. Akt.] III 39.

[2. Tyt. nad.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Borowno.

[3. Daty krań.] 23 X 1736—13 IV 1761.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 300 mm × 100 mm.— Kart 13—183 (foliacja

dawna).— Oprawa dawna w skórę, zniszczona.— Całość księgi zachowana w złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 27.

[6. Uwagi] Początkowa część księgi zniszczona, zaczyna się od k. 13. Kilka kart podklejonych, trudnych do odczytania. Są ślady dawnego zawilgocenia. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym, podobnie jak nazwy miesięcy. Na k. 172—181 Index baptisatorum in hoc tantum libello — jest to wykaz ochrzczonych, zapisanych w tej księdze, podany według imion w układzie alfabetycznym. Na końcu wykazu napis — Haec omnia nomina et cognomina in omnibus libris metricorum elaborata sunt per A.R.P. Stanislaum Andream Tański, tunc temporis capellani ecclesiae Boroviensis... calendis Aprilis anno Salutis 1814. Na ostatniej stronie adnotacja dziekana ks. Szymona Lewandowicza z dn. 11/23 listopada 1852 r. o kontroli mniejszej księgi. W całej księdze brak marginesów. Prawy górny róg księgi został całkowicie zniszczony. Księga posiada podwójną paginację.

40

[1. Sygn. akt.] III 40.

[2. Tyt. oryg.] Liber mortuorum in parochia Boroviensi sub regimine Admodum Reverendi Domini Joannis Cantii Stacherski Boroviensis Praepositi anno Domini 1741-mo, die vero 1-ma Maii inceptus.

[3. Daty krań.] 1 V 1741—7 VI 1778.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 300 mm × 95 mm.— Kart 171.— Oprawa nowsza w półpłótno.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 29.

[6. Uwagi]. Na pierwszej karcie podana przynależność administracyjna parafii (archidiecezja gnieźnieńska, dekanat brzeźnicki). Na s. 147—154: Accesserunt ecclesiae parochialis Boroviensi infra scripta ornamenta fideliter conscripta, praeter alia supra in alio libro scripta. Darowizny podane zostały w porządku chronologicznym. Wymienione ich nazwy w jęz. polskim, a daty złożenia dla kościoła po łacinie. Karty 155—171 nie zapisane. Na ostatniej stronie adnotacja dziekana Brzeźnickiego ks. Szymona Lewandowicza z dn. 11/23 listopada 1852 r. o przeprowadzeniu kontroli księgi (także pieczęć). Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Kilka adnotacji dziekańskich o przeprowadzonej kontroli księgi w różnych latach. Każda karta oznaczona znakiem dziekańskim DB (Dziedkan Brzeźnicki).

41

[1. Sygn. akt.] III 41.

[2. Tyt. nad.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Borowno.

[3. Daty krań.] 22 III 1762—24 IX 1793.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 320 mm × 95 mm.— Kart 224.— Oprawa dawna w półpłótno.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 28.

[6. Uwagi]. Księga nie posiada karty tytułowej, bezpośrednio zaczyna się od zapisu metrykalnego. Zakończenie księgi brzmi — Ad maiorem Dei Gloriam, B. V. Mariae, OO. Sanctorum et S. Laurentii M. Patroni et Protectoris huius loci. Na ostatniej stronie urzędowa adnotacja ks. Szymona Lewandowicza, dziekana brzeźnickiego o sprawdzeniu księgi w dniu 11/23 listopada 1852 r. Kilka początkowych kart w górnym prawym rogu zawilgoconych. Każda karta oznaczona znakiem dziekańskim DB. Nazwy miejscowości pisane nad zapisem metrykalnym. Kilka adnotacji o przeprowadzonej kontroli księgi przez dziekana brzeźnickiego i wizytatora generalnego, m.in. na k. 90 przez ks. Jana Grochowalskiego w dniu 9 III 1779 r.

42

[1. Sygn. akt.] III 42.

[2. Tyt. nad.] Liber mortuorum ecclesiae parochialis in Borowno.

[3. Daty krań.] 12 X 1781—27 I 1797.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 320 mm × 100 mm.— Stron 160 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek, bardzo zniszczona.— Księga w całości bardzo źle zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 30.

[6. Uwagi] Księga nie posiada karty tytułowej, ani części początkowej. Początek księgi zaginął. Piśmo w wielu miejscach wyblakłe. Górna część księgi zniszczona; także w końcowej części prawy dolny róg. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Według adnotacji dziekana brzeźnickiego ks. Szymona Lewandowicza z dnia 11/23 listopada 1852 r. księga ta obejmowała lata 1773—1797 i liczyła 184 karty, a więc początkowa część zginęła. Każda karta oznaczona znakiem DB. Strony 158—159 nie zapisane. Na s. 115—116 akt zgonu Róży Paciorkowskiej, zony Franciszka Paciorkowskiego burgrabiego opoczyńskiego, kolatorki kościoła w Borownie.

43

[1. Sygn. Akt.] III 43.

[2. Tyt. nad.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Borowno.

[3. Daty krań.] 4 I 1984—28 XII 1806.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 360 mm × 100 mm.— Stron 358.— Oprawa nowa w półpłótno.— Całość księgi zachowana w nieco zniszczonym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 31.

[6. Uwagi] Księga nie posiada karty tytułowej, ani żadnego tytułu. Przed rozpoczęciem zapisu metrykalnego podano 6 wzorów zapisów aktów chrztów — ex civitate i ex oppido. Końcowa część księgi zniszczona, a w innych miejscach częste ślady dawnego zawilgocenia. Nazwy miejscowości i miesięcy podane nad zapisem metrykalnym. Na s. 346—357 Indeks baptisatorum in hoc tantum libello wg imion męskich i żeńskich, ułożony alfabetycznie, sporządzony prawdopodobnie przez ks. Andrzeja Tańskiego. Na końcu urzędowa adnotacja dziekana brzeźnickiego o kontroli księgi w dniu 11/23 XI 1852 r. W całej księdze brak marginesów.

44

[1. Sygn. akt.] III 44.

[2. Tyt. Oryg.] Liber mortuorum in ecclesia parochiali Boroviensi inceptus anno Domini 1797 sub regimine Illustris Admodum Reverendi Domini Hyacinthi Biel-ski curati eiusdem ecclesiae.

[3. Daty krań.] 9 II 1797—31 III 1813.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 370 mm × 110 mm.— Kart 182 (foliacja dawna).— Oprawa nowa w półpłótno.— Całość księgi zachowana w bardzo dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 32.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na karcie tytułowej (późniejszy dopisek do: 1813 r. całkowicie zbędny). Na początku księgi wzory zapisu aktu zgonu dla mieszkańców wsi — ex villa, w dwóch wersjach, oraz dla zmarłych z miasta — ex oppido. Na ostatniej stronie napis — Finis libri. Każda karta oznaczona inicjałami

DB. Na s. 1 urzędowa adnotacja dziekana brzeźnickiego ks. Szymona Lewandowicza z dnia 11/23 XI 1852 r. o kontroli ksiąg metrykalnych. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym.

8. BORZYKOWA

45

[1. Sygn. akt.] III 45.

[2. Tyt. oryg.] Anno Domini 1678 Admodum Reverendus Andreas Łącki plebanus Borzykoviensis 30 Julii obiit mensis in cuius locum Admodum Reverendus Adamus Pruszkowic eiusdem ecclesiae commendarius parochialis feliciter successit, et ex eius successu haec metrica subsequitur et comparata est.

a. Liber baptisatorum ecclesiae parochialis Borzykoviensis [l. 1678—1720; s. 1—268].

b. Liber copulatorum ecclesiae parochialis Borzykoviensis [l. 1679—1717; s. 269—365].

[3. Daty krań.] 25 XI 1678—3 IV 1720 i 15 I 1679—4 II 1717.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 365 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w płótno, zniszczona.— Księga w całości zachowana w złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 33.

[6. Uwagi] Tytuł całej księgi podany na pierwszej stronie zapisu metrykalnego, a dla poszczególnych zapisów metrykalnych tytuły zostały teraz nadane. Na okładce księgi jest napis: Księga pierwsza łacińska, zawiera w sobie chrzty i małżeństwa z parafii Borzykowa od r. 1678 do r. 1720 (niedokładnie podane daty). Nazwy miejscowości podane w tekście zapisu metrykalnego, a nad zapisem tylko nazwy miesięcy. Na s. 365 urzędowa adnotacja dziekana radomszczańskiego ks. Gaspara Lipińskiego z dnia 15 listopada 1852 r. o przeprowadzonej kontroli księgi. Każda karta oznaczona skrótem dziekańskim XGL w otoku w czerwonym kolorze. W wielu miejscach ślady dawnego zawilgocenia. Także pismo wyblakłe w kilku miejscach.

46

[1. Sygn. akt.] III 46.

[2. Tyt. oryg.] Liber praedecessorum per me conscriptus, Thomam Stokowicki plebanum Borzykoviensem in anno Domini 1712, die vero 19 Octobris.

[3. Daty krań.] 19 X 1712—9 II 1774.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 120 (paginacja nowa).— Oprawa nowa w półpłótno.— Księga w całości zachowana w stanie znacznie zniszczonym.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 34.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na początku pierwszej strony zapisu metrykalnego. W zapisie metrykalnym obok daty zgonu i miejsca pochodzenia zmarłego podano miejsce pochowania na cmentarzu. Brak marginesów w całej księdze. Nad zapisem metrykalnym podawane albo nazwy miesięcy albo nazwy miejscowości (w końcowej części). Każda strona oznaczona sygłem dziekańskim XGL w otoku — koloru czerwonego (ks. Gaspar Lipiński, dziekan radomszczański). Na ostatniej stronie adnotacja dziekana Lipińskiego z dnia 15 listopada 1852 r. o kontroli niniejszej księgi (podpis i pieczęć). W kilku miejscach ślady dawnego zawilgocenia.

47

[1. Sygn. akt.] III 47.

[2. Tyt. oryg.] *Liber metricarum ecclesiae parochialis Borzykoviensis.*

a. *Metrica Ecclesiae parochialis Borzykoviensis ad conscribendos infantes in Sacro Baptismatis fonte baptisatos per me Blasium Badowski parochum eiusdem ecclesiae annō Domini 1720* [l. 1720—1745; s. 1—214].

b. *Metrica ecclesiae parochialis Borzykoviensis ad conscribenda matrimonia legitime contracta per me Blasium Badowski parochum eiusdem ecclesiae comparata anno Domini 1720* (l. 1720—1760; s. 215—314).

[3. Daty krań.] 24 V 1720—28 XII 1745 i 21 VII 1720—2 II 1760.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 314 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w płótno, bardzo zniszczona.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 35.

[6. Uwagi] Tytuły dla obydwóch zapisów metrykalnych podane na początku, natomiast brak tytułu wspólnego dla całej księgi. Na okładce jest podany tytuł — Księga druga łacińska zawierająca w sobie chrzty i małżeństwa parafii Borzykowa od roku 1720 do r. 1760 (data niedokładna). Grzbiet księgi zniszczony i nie trzyma kilku kart. Nad zapisami metrykalnymi podane nazwy miejscowości i miesięcy. Każda karta oznaczona monogramem dziekana radomszczańskiego ks. Gaspara Lipińskiego — XGL w otoku czerwonego koloru. W wielu miejscach pozostały ślady dawnego zawilgocenia. Są adnotacje dziekańskie uczynione podczas wizytacji. Na stronie ostatniej urzędowa adnotacja ks. G. Lipińskiego z dn. 15 XI 1852 r.

48

[1. Sygn. akt.] III 48.

[2. Tyt. oryg.] *Metrica ecclesiae parochialis Borzykoviensis ad describendos infantes in Sacro Baptismatis fonte baptisatos per me Blasium Badowski anno Domini 1746 comparata.*

[3. Daty krań.] 11 I 1746—23 XII 1773.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Stron 252 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w płótno, zniszczona.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie, oprócz oprawy.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 36.

[6. Uwagi]. Tytuł księgi podany na początku zapisu metrykalnego. Natomiast na okładce podany późniejszy tytuł brzmi — Księga trzecia łacińska zawierająca w sobie same chrzty z parafii Borzykowa od 1746 do r. 1773. Na końcu księgi urzędowa adnotacja dziekana radomszczańskiego ks. Gaspara Lipińskiego z dn. 15 listopada 1852 r. o przeprowadzonej kontroli niniejszej księgi. Nazwy miejscowości i miesięcy podane nad zapisem metrykalnym. W kilku miejscach ślady dawnego zawilgocenia oraz pismo wyblakłe. Na s. 124—128; *Inventarium ecclesiae parochialis Borzykoviensis sub actu visitationis generalis die secunda mensis Martii anni Domini 1763 conscriptum* oraz *Inventarium dominii*. Każda karta oznaczona skrótem dziekańskim XGL w otoku czerwonego koloru. W końcowej części kartki nieco mniejszego formatu.

49

[1. Sygn. akt.] III 49.

[2. Tyt. oryg.] *Liber metricarum ecclesiae parochialis in Borzykowa.*

a. *Metrica ecclesiae parochialis Borzykoviensis ad describendos infantes in Sacro Baptismatis fonte baptisatos per me Martinum Dzierzkowski parochum*

eiusdem ecclesiae anno Domini 1774—to conscripta ad M. D. Gloriam [l. 1774—1791; s. 1—182].

b. Metrica ecclesiae parochialis Borzykoviensis ad conscribenda matrimonia legitime contracta in anno Domini 1774 [l. 1774—1791; s. 183—231].

c. Metrica ecclesiae parochialis Borzykoviensis ad conscribendos homines mortuos et sepultos in coemeterio Borzykoviensi, comparata anno Domini 1774—to [l. 1774—1791; s. 233—276].

[3. Daty krań.] 4 I 1774—24 III 1791, 6 II 1774—17 VII 1791 i 12 III 1774—22 V 1791.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 300 mm × 200 mm.— Stron 276 (paginacja dawna, uzupełniona obecnie).— Oprawa dawna w półskórek, grzbiet zniszczony.— Całość księgi zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 37.

[6. Uwagi] W księdze zostały podane tytuły dla poszczególnych rodzajów zapisu metrykalnego, brak jednak tytułu dla całej księgi — strony tytułowej nie ma. Na okładce księgi tytuł — Księga piąta łacińska, zawiera w sobie chrzty, małżeństwa i zejścia z parafii Borzykowa od r. 1774 do r. 1791. Tytuł ten podany prawdopodobnie w 1852 r. Na s. 271—275 Dyspozycja JW. Pasterza Naszego względem chowania umarłych ludzi z dn. 25 X 1798 r. (?) oraz inne rozporządzenia władzy duchownej i świeckiej pruskiej. Na s. 276 urzędowa adnotacja dziekana radomszczańskiego ks. Gaspara Lipińskiego z dn. 15 listopada 1852 r. o kontroli niniejszej księgi. Każda karta oznaczona sygłem dziekańskim XGL w otoku koloru czerwonego. Nazwy miejscowości podawane na marginesie, nad tekstem zapisu metrykalnego oraz w tekście. W kilku miejscach ślady dawnego zawilgocenia.

50

[1. Sygn. akt.] III 50.

[2. Tyt. oryg.] Liber metricarum ecclesiae parochialis in Borzykowa.

a. Liber metrics baptisatorum in ecclesia parochiali Borzykoviensi, comparatus anno Domini 1792 per Reverendum Josephum Piotrowski curatum Borzykoviensem ad Majorem Dei Gloriam et BVM cum Omnibus Sanctis laudem [l. 1792—1902; s. 1—131].

b. Liber metrics copulatorum in ecclesia parochiali Borzykoviensi anno Domini 1792 per Reverendum Josephum Piotrowski comparatus [l. 1792—1802; s. 132—185].

c. Liber mortuorum comparatus anno Domini 1792 die 2 Januarii per Reverendum Josephum Piotrowski curatum Borzykoviensem [l. 1792—1802; s. 186—264].

[3. Daty krań.] 2 I 1792—6 XII 1808, 22 I 1792—24 IX 1802 i 20 I 1792—27 III 1802.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 205 mm.— Stron 265 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w półskórek, zniszczona.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 38.

[6. Uwagi] Dla poszczególnych rodzajów zapisów metrykalnych zachowały się karty tytułowe (dla zapisu małżeństw karta wyrwana), ale brak karty tytułowej dla całej księgi. Na okładce tytuł — Księga szósta łacińska, zawiera w sobie chrzty, małżeństwa i zejścia z parafii Borzykowa od roku 1792 do roku 1802. Na ostatniej stronie adnotacja dziekana radomszczańskiego ks. Gaspara Lipińskiego o przeprowadzeniu kontroli powyższej księgi w dniu 15 XI 1852 r. Każda strona oznaczona znakiem dziekańskim XGL w otoku koloru czerwonego. W księdze kilka adnotacji

wicedziekana radomszczańskiego o kontroli niniejszej księgi. Od r. 1800 podawano choroby, na które umierali ludzie. W kilku miejscach ślady dawnego zawilgocenia. Nazwy miejscowości podane w tekście, nad zapisem metrykalnym i na marginesie.

51

[1. Sygn. akt.] III 51.

[2. Tyt. oryg.] *Liber baptisatorum, qui incipit ab anno 1802-do mense Iunio die secunda, in quo primus inventitur scriptus Joannes filius Valentini Charaziński, et comparatus a me Josepho Piotrowski praeposito eiusdem [Borzykoviensis] ecclesiae.*

[3. Daty krań.] 2 VII 1802—31 X 1812.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 320 mm × 200 mm.— Stron 156 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 39.

[6. Uwagi] Tytuł księgi został podany na karcie tytułowej. Inny tytuł znajduje się na okładce — Księga siódma łacińska, zawiera w sobie same chrzty z parafii Borzykowa od r. 1802 do r. 1813 (druga data niedokładna). Każda karta oznaczona inicjałami XGL w otoku koloru czerwonego. Na zakończenie księgi adnotacja urzędowa ks. Gaspara Lipińskiego dziekana radomszczańskiego o przeprowadzonej w dniu 15 listopada 1852 r. rewizji akt. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. W całej księdze nie ma marginesów.

52

[1. Sygn. akt.] III 52.

[2. Tyt. nad.] *Liber mortuorum comparatus per Illustrem Reverendum Josephum Piotrowski ecclesiae huius parochialis Borzykoviensis curatum a die 17 Julii 1802 anni.*

[3. Daty krań.] 17 VII 1802—31 XII 1826.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 320 mm × 205 mm.— Stron 178 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości dobrze zachowana.

[5. Sygn. daw.] IT I 41.

[6. Uwagi] Tytuł wzięty z analogicznych ksiąg prowadzonych przez tegoż ks. Józefa Piotrowskiego, zresztą w tej księdze została zostawiona strona tytułowa, ale tytułu proboszcz nie wpisał. Księga nie posiada marginesów, a nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Każda strona oznaczona znakiem XGL w otoku czerwonego koloru. Na końcu księgi urzędowa adnotacja dziekana radomszczańskiego ks. Gaspara Lipińskiego o kontroli niniejszej księgi- w dniu 15 listopada 1852 r. W księdze adnotacje dziekanów radomszczańskich, m.in. na s. 151 adnotacja dziekana ks. Józefa Łukasiewicza z dn. 13 listopada 1821 r. Do 1807 r. pisano zapisy uwzględniając rubryki specjalne, w których między innymi podawano wiek zmarłego i chorobę, która była przyczyną śmierci. Na okładce zachował się napis-tytuł zapewne z r. 1825 — Księga dziewiąta łacińska, zawiera w sobie same zejścia z parafii Borzykowa od r. 1802 do roku 1827.

53

[1. Sygn. akt.] III 53.

[2. Tyt. oryg.] *Liber copulatorum comparatus per Illustrem Reverendum Josephum Piotrowski ecclesiae huius parochialis Borzykoviensis curatum die 1 Januarii anno 1803.*

[3. Daty krań.] 9 I 1803—20 XI 1826.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 325 mm × 200 mm.— Stron 127 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek, grzbiet zniszczony.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 40.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na karcie tytułowej, słowo „liber” pisane majuskulą. Księga nie posiada marginesów. Każda strona została opieczętowana znakiem XGL w otoku czerwonego koloru. Na końcu księgi adnotacja dziekana ks. Gaspara Lipińskiego z dnia 15 listopada 1852 r. o przeprowadzonej kontroli księgi. Księga nie posiada śladów dawnych zawilgoceń czy innych defektów. Na okładce podany tytuł — Księga ósma łacińska, zawiera w sobie same małżeństwa z parafii Borzykowa od roku 1803 do r. 1820 (druga data błędna).

54

[1. Sygn. akt.] III 54.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum ab anno 1812 usque ad annum 1827 ecclesiae parochialis Borzykoviensis.

[3. Daty krań.] 3 XI 1812 — 26 XII 1827.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wym. 340 mm × 210 mm.— Stron 230 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości bardzo dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 42.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na okładce, prawdopodobnie po zakończeniu pisania akt przez ks. Andrzeja Jankowskiego. Brak natomiast strony tytułowej. Na zakończenie księgi nie ma typowego zakończenia ani urzędowej adnotacji z 1852 r. Należy przypuszczać ze księgę odnaleziono później. W całej księdze nie zachowywano marginesów. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. W kilku miejscach niewielkie ślady dawnego zawilgocecia.

55

[1. Sygn. akt.] III 55.

[2. Tyt. oryg.] Liber mortuorum ecclesiae parochialis Borzykoviensis ab anno Domini 1827.

[3. Daty krań.] 3 I 1827 — 26 XII 1844.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 380 mm × 240 mm.— Stron 116 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 43.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany jedynie na okładce, ale prawdopodobnie wykonany tą samą ręką, która pisała całą księgę. W całej księdze nie ma marginesów, a nazwy miejscowości zostały podane nad zapisem metrykalnym. Na zakończenie każdego roku urzędowa adnotacja dziekanów radomszczańskich, a gdzie nie ma — tam zostawione wolne miejsce. Na zakończenie księgi adnotacja dziekana ks. Hip. Cerchalskiego z dnia 19 II 1845 r. W dwóch miejscach ślady dawnego zawilgocecia. Zapisy poszczególnych aktów zgonu bardzo krótkie.

56

[1. Sygn. ak.:] III 56.

[2. Tyt. oryg.] Liber copulatorum ecclesiae parochialis Borzykoviensis.

[3. Daty krań.] 22 I 1827 — 21 XI 1841.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 350 mm × 210 mm.— Stron 86 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek.— Całość księgi zachowana w dobrym stanie.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 44.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany jedynie na okładce, całkowicie wyblakły, część tytułu na nowo napisana. W całej księdze nie ma marginesów. Kilka adnotacji dziekańskich w księdze. Na końcu księgi nie ma adnotacji urzędowej z 1852 r. Na zakończenie jedynie podpisał księgę dziekan radomszczański ks. B. Dąbrowski w dniu 25 I 1852 r. Nazwy miejscowości zostały podane nad zapisem metrykalnym. Na okładce znać ślady dawnego zawilgocenia oraz działalności szkodników. Od 1836 r. numerowano kolejno poszczególne zapisy metrykalne.

57

[1. Sygn. akt.] III 57.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum ecclesie parochialis Borzykoviensis ab anno 1828.

[3. Daty krań.] 3 I 1828 — 30 XII 1841.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 380 mm × 230 mm.— Stron 174 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 45.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany jedynie na okładce księgi, ale pochodzi z czasu rozpoczęcia pisania akt. W księdze kilka adnotacji dziekańów radomszczańskich. Na ostatniej stronie adnotacja dziekana radomszczańskiego B. Dąbrowskiego z 25 I 1842 r. Brak natomiast adnotacji o kontroli księgi w 1852 r. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Do s. 74 zachowana dawna paginacja, a w dalszym ciągu została obecnie uzupełniona.

58

[1. Sygn. akt.] III 58.

[2. Tyt. nad.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis Borzykoviensis ab anno Domini 1842.

[3. Daty krań.] 1 I 1842 — 23 XII 1858.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 190 mm.— Stron 198 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości bardzo dobrze zachowana.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 47.

[6. Uwagi] Tytuł księgi nadano na podstawie analogicznych wcześniejszych tytułów. W tej księdze brak jakiegokolwiek tytułu. Księga nie posiada marginesów. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Na zakończenie każdego roku urzędowe adnotacje dziekańów radomszczańskich o przeprowadzonej kontroli księgi. Na ostatniej stronie podpisał i opieczetował księgę dziekan Wincenty Nowicki w dniu 24 I 1859 r. Księga nie posiada śladów zawilgocenia.

59

[1. Sygn. akt.] III 59.

[2. Tyt. oryg.] Liber mortuorum ecclesiae parochialis Borzykoviensis ab anno 1846 inchoatus.

[3. Daty krań.] 1 I 1846 — 16 XII 1861.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 190 mm.— Stron 92 — paginacja no-

wa.— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 48.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany jedynie na okładce. Zapis metrykalny zaczyna się od 1846 r. bez jakiegokolwiek tytułu, co wskazuje, że jest to przypadkowo złożona i oprawiona całość. Początkowo nazwy miejscowości podane w tekście zapisu metrykalnego, a w dalszej części nad zapisem metrykalnym. W całej księdze brak marginesów. W księdze jest kilka adnotacji ks. Gaspara Lipińskiego i ks. Wincen- tego Nowickiego, dziekanów radomszczańskich. Ostatnia adnotacja dziekańska na s. 92 (ks. Nowickiego) z dnia 10 marca 1862 r. W kilku miejscach księga uszkodzo- na przez insekty.

60

[1. Sygn. akt.] III 60.

[2. Tyt. nad.] Liber copulatorum ecclesiae parochialis Borzykoviensis.

[3. Daty krań.] 16 I 1846 — 21 XI 1858.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm X 190 mm.— Stron 130 (paginacja no- wa).— Oprawa dawna w półskórek, grzbiet zniszczony.— Całość księgi zachowana w dobrym stanie.— Księga cała pisana tą samą ręką (ks. Wojciech Kopczyński).

[5. Sygn. daw.] IT I 46.

[6. Uwagi] Tytuł został nadany na podstawie analogicznych tytułów występują- cych w tym okresie. W księdze spotyka się kilka adnotacji dziekańskich. Na końcu księgi adnotacja dziekana ks. Wincentego Nowickiego z dn. 24 I 1859. Nazwy miej- scowości podane nad zapisem metrykalnym. Brak marginesów. Księga nie posiada dawnych zawilgoceń, a pismo jest bardzo dobrze czytelne.

61

[1. Sygn. akt.] III 61.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum de parochia Borzykoviensis anno 1859.

[3. Daty krań.] 1 I 1859 — 29 XII 1868.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 380 mm X 240 mm.— Stron 184 (paginacja no- wa).— Oprawa dawna w półskórek.— Całość księgi zachowana w bardzo dobrym stanie.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 49.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany został jedynie na okładce. Kilka kartek na końcu księgi nie zapisanych. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Dla każdego roku zachowana numeracja zapisów metrykalnych. Bardzo wyraźnie za- chowane pieczęci dziekana radomszczańskiego — Sigill. Decanatus Radomscensis Dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis. Na zakończenie każdego roku adnotacje dziekanów radomszczańskich. Także na końcu księgi taka adnotacja dziekana ks. Wincentego Gajewskiego z dn. 11 VI 1869. Pismo w całej księdze jest bardzo wy- raźne. Nie ma nigdzie śladów dawnych zawilgoceń.

62

[1. Sygn. akt.] III 62.

[2. Tyt. oryg.] Liber copulatorum de parochia Borzykoviensi anno 1859.

[3. Daty krań.] 16 I 1859 — 8 II 1869.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 380 mm X 240 mm.— Stron 64 — paginacja no- wa.— Oprawa dawna w półskórek.— Księga w całości bardzo dobrze zachowana.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 50.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany tylko na okładce. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. Od 1864 r. na marginesie podanym numerus currens poszczególnych zapisów. Na zakończenie każdego roku urzędowa adnotacja dziekana radomszczańskiego ks. Wincentego Nowickiego, od 1867 r. ks. Wincentego Gajewskiego. Brak natomiast takiej adnotacji na zakończenie księgi. S. 57—64 nie zapisane.

63

[1. Sygn. akt.] III 63.

[2. Tyt. oryg.] Liber mortuorum de parochia Borzykoviensi anno 1862.

[3. Daty krań.] 8 I 1862 — 22 II 1869.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 350 mm × 220 mm.— Stron 64 — paginacja nowa.— Oprawa dawna w pólskórek.— Całość księgi zachowana w dobrym stanie.— Pisana jedną ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 51.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany jedynie na okładce. Księga mogła być oprawiona razem z poprzednią tego samego rodzaju, jako że jest kontynuacją tamtej. Każdy zapis metrykalny posiada oddzielną numerację w ciągu tego samego roku. W księdze kilkakrotnie dziekani radomszczańscy zamieścili swoje urzędowe adnotacje o kontroli metryk — ks. Wincenty Nowicki i ks. Wincenty Gajewski. S. 57—64 nie zapisane. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym. W księdze brak typowego zakończenia — adnotacji dziekańskiej lub odpowiedniego tekstu probošcza, wskazującego na koniec księgi.

9. BRZEŹNICA

64

[1. Sygn. akt.] III 64.

[2. Tyt. nad.] Liber matrimonium contractorum ecclesiae parochialis in Brzeźnica.

[3. Daty krań.] 21 II 1599 — 22 I 1683.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 95 mm.— Kart 119 (foliacja dawna).— Oprawa nowa w półpłótno.— Księga z wyjątkiem oprawy zachowana w bardzo złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 52.

[6. Uwagi] Księga została znaleziona przez ks. dra Jana Walickiego w wieży kościelnej w Brzeźnicy w bardzo złym stanie i przewieziona do Archiwum Diecezjalnego. Złe warunki przechowywania spowodowały duże zniszczenie tej księgi — zawilgocenie i całkowite zepsucie brzegów zewnętrznych. Nadto pismo wyblakło w wielu miejscach i stąd ogromne trudności w jego odczytaniu. Księga została opieczetowana pieczęcią Kurii Diecezjalnej w Częstochowie. Na pierwszej stronie jest adnotacja dziekana brzeźnickiego ks. Szymona Lewandowicza o kontroli tej księgi 15 grudnia 1852 r. i zapewne wtedy była jeszcze w dobrym stanie. Data początkowa księgi podana w tej adnotacji (1595) nie jest obecnie aktualna — dzisiaj zaczyna się od 1599 r., a więc początek zginął. Nad zapisem metrykalnym podane daty zawartych małżeństw.

65

[1. Sygn. akt.] III 65.

[2. Tyt. nad.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis in Brzeźnica.

[3. Daty krań.] 1 I 1631 — 16 III 1656.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 330 mm × 100 mm.— Kart 108 — foliacja dawna, niezgodna ze stanem faktycznym.— Oprawa dawna w półskórek i częściowo pergamin.— Księga w całości zachowana w bardzo złym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 53.

[6. Uwagi] Brak części początkowej, karty tytułowej oraz tytułu księgi. Księga posiada w końcowej części — na k. 95—108 wcześniejsze zapisy metrykalne ochrzczonych z l. 1612—1619. Księga była przechowywana w Brzeźnicy w wieży kościelnej w bardzo złych warunkach, gdzie odnalazł ją ks. dr Jan Walicki i przekazał do Archiwum Diecezjalnego. Okładka dawna z płótna posiada naklejoną zewnętrzną część z pergaminu, zapisanego nie zidentyfikowanym tekstem, zapewne liturgicznym, z nutami w 4 liniach, a tekst pisany inkaustem czarnym i czerwonym, minuskułą gotycką. Księga w dużej części zawilgocona, brzegi zniszczone aż po zewnętrzne części tekstu; tekst nadto wyblakły sprawia duże trudności w odczytaniu. Każda karta oznaczona znakiem DB [Dziekan Brzeźnicki] zapewne z czasów wizytacji dziekańskiej w 1852 r., kiedy istniał nakaz oznaczania przez dziekanów poszczególnych stron swymi inicjałami.

66

[1. Sygn. akt.] III 66.

[2. Tyt. oryg.] Liber secundus ad finem anni Domini 1736 comparatus in ordine ad conscribendos metricas baptisatorum, matrimonium contrahentium atque mortuorum penes ecclesiam parochialem Brzeźnicensem tituli S. Joannis Baptistae, cuius dedicatio caedit in dominicam primam post festum Sancti Michaelis Archangeli, ab anno Domini 1737 ad Majorem Dei Gloriam et Beatae Mariae Virginis honorem.

a. Liber baptisatorum in anno Domini 1737 [l. 1736—1749; s. 1—122].

b. Liber metricas matrimonium contrahentium in anno Domini 1637 [l. 1737—1752; s. 123—166].

c. Liber metricas defunctorum in anno Domini 1737 [l. 1737—1750; s. 175—215].

[3. Daty krań.] 11 I 1737 — 18 V 1749, 13 I 1737 — 23 VII 1752 i 6 III 1737 — 16 XI 1750.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 310 mm × 195 mm.— Stron 240 (paginacja dawna).— Oprawa dawna w skórę.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 54.

[6. Uwagi] Na początku księgi umieszczono kilka zapisów metrykalnych ochrzczonych, a dalej dopiero jest podany tytuł całej księgi i poszczególnych rodzajów zapisów metrykalnych. Na odwrocie strony tytułowej urzędowa adnotacja dziekana brzeźnickiego ks. Szymona Lewandowicza o kontroli księgi przeprowadzonej w dniu 15 grudnia 1852 r. Każda strona oznaczona znakiem DB. W księdze jest kilka adnotacji dziekańskich o kontroli księgi w różnych latach. Wśród miejscowości na terenie parafii występują dwa miasta — Stara Brzeźnica i Nowa Brzeźnica. Od tyłu księgi podane na s. 236—240: *Adaucta ecclesiae parochialis Brzeźnicensis in anno Domini 1737 (do 1741 r.)*. Na s. 218—230 podany *Inwentarium tam ecclesiasticum, quam oeconomicum ecclesiae parochialis Brzeźnicensis sub tempore visitationis generalis per Bonaventuram Turski... 9 VIII 1744*. Na s. 167—174 spis zmarłych w 1752 r. Księga została znaleziona na strychu kościoła popijarskiego w Wieluniu przez ks. Józefa Pruchnickiego i przekazana do Archiwum Diecezjalnego. W wielu miejscach ślady dawnego zawilgoconia. Nazwy miejscowości podane nad zapisem metrykalnym.

67

[1. Sygn. akt.] III 67.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices mortuorum ecclesiae parochialis Brzeźnicensis rectore pro tunc Illustri Admodum Reverendo Domino Ignatio Antonio Jamberger canonico Cathed. Smolenscensis, Coll. Brzestensis, praeposito Brzeźnicensi, comparatus in anno Domini 1797 ad M.D.G. B.V.M. S.L.O.C. O.S.S. honorem.

[3. Daty krań.] 9.I.1797 — 22 II 1819.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 350 mm × 230 mm.— Stron 264 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w skórę.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 55.

[6. Uwagi] Tytuł księgi został podany na stronie tytułowej w ozdobnej szacie. Przed rozpoczęciem zapisu metrykalnego podano tekst dekretu króla pruskiego Fryderyka Wilhelma o grzebaniu zmarłych. Także na zakończenie księgi, na s. 261—264 — zarządzenie biskupa z dnia 16 IX 1798 r. o zakazie zmiany miejsca pochowania zmarłych z jednego na drugie. Nazwy miejscowości podane na marginesie zapisu metrykalnego. Na odwrocie strony tytułowej urzędowe poświadczenie księgi przez dziekana brzeźnickiego ks. Szymona Lewandowicza z dnia 15 grudnia 1852 r. Na s. 140 protokół wizytacji, przeprowadzonej przez ks. Rocha Chrzanowskiego kanonika wieluńskiego w dniu 16 X 1810 r.; podpis i pieczęć woskowa dobrze zachowane. W l. 1797—1810 podawano w zapisach metrykalnych choroby, na które ludzie umierali.

68

[1. Sygn. akt.] III 68.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices copulatorum ecclesiae parochialis Brzeźnicensis rectore pro tunc Ignatio Antonio Jamberber.

[3. Daty krań.] 4 II 1797 — 5 II 1834.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 350 mm × 230 mm.— Brak paginacji.— Oprawa dawna w skórę.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie. Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 56.

[6. Uwagi] Tytuł księgi zachowany jedynie na skórzanej okładce, trudny do zauważenia oraz do odczytania. W księdze są zachowane dyspensy małżeńskie. Zapisy metrykalne pisane według rubryk, które szczególnie były przestrzegane w zapisach prowadzonych w języku polskim. Nazwy miejscowości podane na marginesach. Księga posiada zakończenie — Vide caetera in sequenti libro. W księdze kilka adnotacji dziekańskich o przeglądaniu tych akt. Nie ma żadnych zawilgoceń dawnych. Nie ma także urzędowej adnotacji z 1852 r. Karty są oznaczone znakiem DB, ale tylko w początkowej części księgi.

69

[1. Sygn. akt.] III 69.

[2. Tyt. oryg.] Liber metrices baptisatorum parochiae Brzeźnicensis comparatus anno Domini 1815.

[3. Daty krań.] 24 VII 1815 — 5 III 1825.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 325 mm × 200 mm.— Stron 232 (paginacja nowa).— Oprawa nowa w półpłótno.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 57.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na stronie tytułowej. Księgę pisał ks. Andrzej Mulzow. Pisana według zaleceń rządowych, według rubryk i bez umieszczania dodatkowych wiadomości. Nazwy miejscowości podane na marginesie księgi. Księga nie ma żadnych śladów zawilgoceń, jedynie na skutek częstego korzystania z niej prawy dolny róg jest trudniej czytelny. Na końcu nie ma urzędowego potwierdzenia księgi przez dziekana brzeźnickiego z 1852 r.

70

[1. Sygn. akt.] III 70.

[2. Tyt. oryg.] *Liber metrices baptisatorum parochiae Brzeźniczensis rectore pro tunc existente Andrea Mulzow, praeposito Brzeźniczensi, eius cura comparatus anno 1825, ad. M.D.G. B.V.M. OO.SS. honorem.*

[3. Daty krań.] 2 I 1825 — 25 IX 1841.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 320 mm × 200 mm.— Stron 554 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w skórę.— Księga w całości zachowana w bardzo dobrym stanie.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 59.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na stronie tytułowej. Księga pisana według specjalnych rubryk, w których nazwy miejscowości podawane były na marginesie. Nie ma w księdze adnotacji z 1852 r.

71

[1. Sygn. akt.] III 71.

[2. Tyt. oryg.] *Liber mortuorum parochiae Brzeźniczensis rectore pro tunc existente Andrea Mulzow canonico Calissiensi, surrogato Consistorii Foranei Petricoviensis, praeposito Brzeźniczensi, eius cura comparatus anno 1828 ad M.G.D. B.V.M. OO.SS. honorem.*

[3. Daty krań.] 9 I 1828 — 17 VIII 1843.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 350 mm × 200 mm.— Stron 264 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w skórę.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana tą samą ręką.

[5. Sygn. daw.] IT I 59.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany na stronie tytułowej. Na końcu zapisu metrykalnego słowa — *Uteriora vide in sequenti libro*. Zapis metrykalny prowadzony według specjalnych rubryk. Nazwy miejscowości podane na marginesie. Księga nie ma żadnych śladów uszkodzeń.

72

[1. Sygn. akt.] III 72.

[2. Tyt. nad.] *Liber metrices copulatorum ecclesiae parochialis Brzeźniczensis.*

[3. Daty krań.] 9 II 1834 — 19 II 1851.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 395 mm × 230 mm.— Stron 86 (paginacja nowa).— Oprawa nowa w półpłótno.— Księga w całości dobrze zachowana.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 60.

[6. Uwagi] Na pozostawionej czystej pierwszej karcie księgi nie wpisano tytułu. Zapisy metrykalne pisane według rubryk. Nazwy miejscowości podawane na marginesie z lewej strony. Prawdopodobnie dalsza część księgi zaginęła. Księga nie posiada żadnych zawilgoceń, ani innych uszkodzeń.

73

[1. Sygn. akt.] III 73.

[2. Tyt. oryg.] Liber baptisatorum ecclesiae parochialis Brzeźnicensis, incipit die 26 mensis Septembris anno Domini 1841.

[3. Daty krań.] 26 IX 1841 — 4 V 1854.

[4. Opis zewn.] Łac.— Wymiary 420 mm × 260 mm.— Stron 168 (paginacja nowa).— Oprawa dawna w skórę, grzbiet zniszczony.— Księga w całości zachowana w dobrym stanie.— Pisana różnymi rękami.

[5. Sygn. daw.] IT I 61.

[6. Uwagi] Tytuł księgi podany tylko na okładce. Pierwsza strona rozpoczyna się od zapisu metrykalnego, a ostatnia także takim samym zapisem się kończy z zaznaczeniem — Finis libri. Akta ochrzczonych pisane według rubryk. Nazwy miejscowości podane na marginesie. Księga nie ma żadnych dawnych zawilgoceń. Na końcu księgi brak adnotacji urzędowej dziekana. Natomiast na zakończenie poszczególnych lat jest jego podpis.

Cdn.